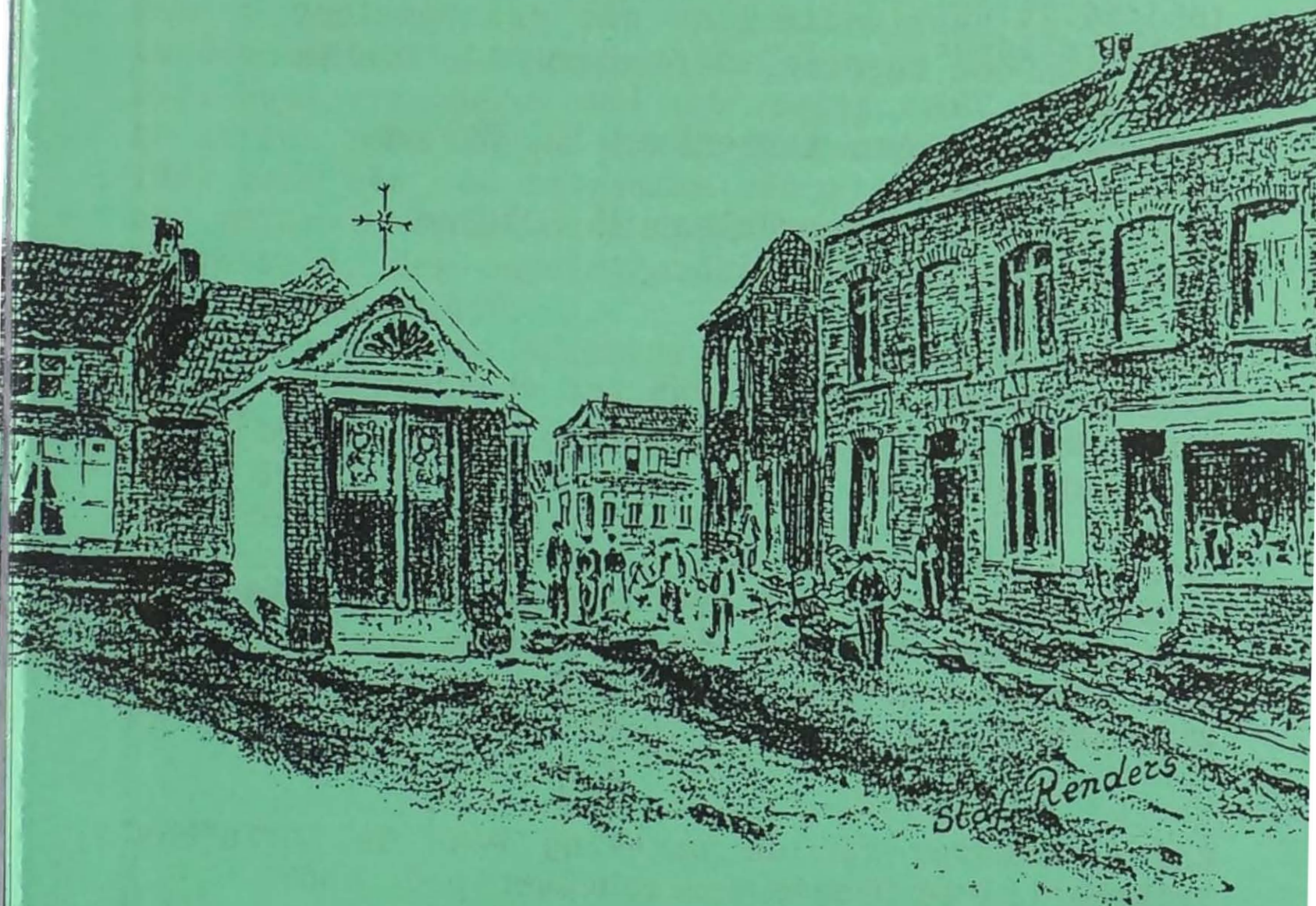

MEDEDELINGEN HEEMKRING OKEGEM

18de Jaargang, 1993, Nr. 1
VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27,
Okegem

(054/32.23.02)

Secretaris: Patrick Praet, Rode Kruisstraat 19,
Ninove

(054/32.71.58)

Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleer-
straat 19, Okegem

(053/66.76.89)

Bestuursleden:
Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem

(054/33.55.75)

Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem

(054/33.48.70)

André Segers, Idevoordelaan 25, Okegem

(054/33.65.68)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur
van Ninove en van het provinciebestuur van Oost-
Vlaanderen.

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael
Idevoordelaan 27, 9400 Okegem-Ninove

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van
zijn artikel.

Kaft: Tekening van de omgeving waar de Christene
Volkspartij te Okegem gesticht werd.

VOORGESCHIEDENIS EN STICHTING VAN DE CHRISTENE VOLKSPARTIJ

door Jozef Van der Speeten

1. Bij de viering van honderd jaar "Christene Volkspartij".

Deze bijdrage handelt vooral over "De Roelanders" omdat deze groep christendemocraten de daensistische beweging voorbereid en meebeleefd hebben. De Roelanders zijn de eersten geweest die "onderdak" hebben verleend aan een anti-katholieke en christendemocratische stroming die zich in de 19de eeuw over heel Vlaanderen aan het vormen was.

De streek rond Ninove was in de tweede helft van de 19de eeuw één van de armste van Vlaanderen: er was een verarmde landbouw, een doodbloedende landelijke nijverheid, een ongeletterdheid die erger was dan waar ook in België.

Hoe ontstond deze stroming, het zogenaamde Roelandisme?

Zowat overal in Vlaanderen waren er groepjes gelovigen die door studie, lectuur en hun contacten met het academisch milieu tot de vaststelling kwamen dat het ook anders kon. In het Ninoofse vonden zo'n mensen elkaar en kregen hun ideeën een kans. Het belang van de Roelanders is niet te onderschatten in de voorgeschiedenis, de eigenlijke geschiedenis en de nageschiedenis van de daensistische beweging.¹

¹ Voor het samenstellen van deze bijdrage hebben we dankbaar gebruik gemaakt van volgende werken: Van Isacker, Karel, Het Daensisme. De teleurgang van een onafhankelijke christelijke arbeidersbeweging in Vlaanderen, 1893-1914, Antwerpen, 1959. Wils, Lode, Het Daensisme. De opstand van het Zuid-Vlaamse platteland, Leuven, 1969. Daens, Pieter, Priester Daens, volksvertegenwoordig-

Honderd jaar geleden, in april 1893, stichtte de Aalsterse drukker en weekbladredacteur Pieter Daens samen met zijn vrienden uit de streek van Ninove te Okegem de "Christene Volkspartij". De broer van de drukker, priester Adolf Daens, die hem al enige tijd hielp bij het journalistiek werk, schreef het programma. Zo werden de gebroeders Daens samen met de Roelanders definitief "voormannen" in de sociale strijd. Hun beweging werd hevig bekampt en vervolgd, de priester werd door zijn geestelijke overheid uit zijn ambt ontzet. Maar hun ideeën bleven leven en overstegen de grenzen van hun stad en streek. Het daensisme ontwikkelde zich tot één van de stuwende krachten in de ontvoogding van het Vlaamse volk. Priester Daens groeide tot een bijna legendarische figuur die nu nog velen kan bezielen. Het eeuwfeest van de stichting der Christene Volkspartij nodigt ons vooral uit tot reflectie omtrent de tijd en omstandigheden waarin deze partij is ontstaan.

2. De christendemocratie in de streek van Ninove: de Roelanders

Het daensisme is niet te Aalst ontstaan maar in de streek van Ninove onder de impuls van de haast onbekende Jan Baptist van Langenhaeke. Deze persoon

ger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn Strijden, zijn Lijden, zijne Dood en verheerlijking, Aalst, 1909. Verdoodt, Frans Jos, Het Daensisme in het arrondissement Aalst, Dendermonde, 1974. Verdoodt, Frans Jos, Het loon van de werkman, 1991. Boon, Louis-Paul, Pieter Daens, of hoe in de negentiende eeuw de arbeiders van Aalst vochten tegen armoede en macht, Amsterdam, 1971. Omtrent Daens, De Standaard, 1992, 71 p. Daens vandaag. Tijdschrift in het Priester Daensfonds.

was advocaat en hereboer, en eigenaar van twee hoeven te Appelterre-Muilem. In de handen van deze idealist, die helemaal niets voelde voor het "boeren", ging het bedrijf ten onder. De advocaat bekommerde zich weinig om zijn boerderij en pleiten deed hij evenmin. Hij gaf echter gratis raad en inlichtingen aan wie er hem vroeg. Eén van zijn hofsteden had hij tot studiehuis ingericht. De meest begaafden onder de volksjongens van de streek nodigde hij bij zich aan huis en wekte hun interesse voor boeken en studie. Het hof van "den advocaat" werd een mini-universiteit waarvan de eigenaar rector en professor was. Van Langenhaeke bezielde eenvoudige landbouwerszonen en andere lieden met zoveel zelfvertrouwen en wilskracht dat velen onder hen op eigen houtje universitaire titels behaalden. In de rommelige studeerkamer van de boerderij te Muilem werden tientallen diploma's veroverd van o.a. landmeter, ingenieur, advocaat en notaris. Deze jonge mannen vormden een "vriendenkring" die zich onder de leiding van de meester klaarmaakten om voor het gewone volk te werken en het op te tillen uit hun onwetendheid en ellende. Van Langenhaeke was een "democraat", hij voelde de nakende ommekeer in het openbaar leven aan en maakte zijn mannen klaar om die beginnende democratische beweging verder te stuwen en te leiden. Zonder het te beseffen drukte hij zijn stempel op de pioniers van het daensisme o.m. Aloys De Backer, Prosper De Pelsmaecker, Frans Sterck en Victor Soens.

Reeds lang vóór 1893 was op verschillende plaatsen in ons land de idee gegroeid een onafhankelijke christendemocratische en Vlaamse partij op te richten. Er was immers in brede kring ongenoegen over het regeringsbeleid op sociaal en Vlaams gebied. De arbeiders werkten voor een hongerloon in vaak mensonwaardige en ongezonde omstandigheden. De landbouwers waren verarmd door herhaalde mislukte

oogsten en de invoer van goedkope voedingswaren uit het buitenland. De vlaamsgezinden reageerden tegen de verdrukking van hun taal en cultuur.

Niemand minder dan Woeste zelf joeg de groep jonge mannen rond Jan Baptist Van Langenhaeke in de politiek en bracht hierdoor een beweging aan de gang die hem de pijnlijkste ervaringen in zijn politieke carrière zou bezorgen. De "Bewarende of Katholieke partij" vormde niet altijd het eensgezinde blok dat de uiterlijke schijn liet veronderstellen. Van stad tot stad, van kiescomité tot kiescomité waren er regelmatig wrijvingen. In 1891 lag Charles Woeste, de voorman van de "Bewarende Katholieke associatie" overhoop met de Katholieke Partij van Ninove en haar voorzitter-burgemeester De Cooman. Deze wou dat zijn kandidaat de brouwer Fransman zonder verkiezingen provincieraadslid zou worden. Om De Cooman schaakmat te zetten zocht Woeste naar een tegenkandidaat voor de provinciale verkiezingen van 1891 en vond Van Langenhaeke bereid zich kandidaat te stellen. De vrienden van "den advocaat" wierpen zich enthousiast in de kiesstrijd. Zij doorkruisten het kanton, hielden meetings en deelden kiesmanifesten uit die als opschrift "Klokke Roeland" droegen. Zij haalden hun slag thuis: Van Langenhaeke werd tot provincieraadslid verkozen. Meteen hadden "de Roelanders" zin gekregen in de politieke actie. Zij waren van mening dat het mogelijk was de "oude bewaarders" op zij te zetten en hun plaats in te nemen. De koppen werden bij elkaar gestoken en men besloot een weekblad uit te geven dat een band en een strijdmiddel zou zijn en de kern voor de verdere actie. Op 6 september 1891 verscheen het eerste nummer van "Klokke Roeland" aldus genoemd naar het opschrift van hun kiesmanifest uit de pas voorbijgane kiesstrijd. Het was bij D. Anneessens van Ninove gedrukt. In het hoofdartikel werd het programma van de "Roelanders" uiteengezet: *De brandende sociale*

kwestie staat op Roeland's rol aangetekend en de oplossing zal gezocht worden in de encycliek Rerum Novarum. Als een trouw katholiek volksminnend orgaan zal Klokke Roeland zich onder de brede plooiën der pauselijke vlag scharen en hoopt door die vlagge gedekt hare lezers naar de behoudene maatschappelijke stranden te zullen henenvoeren. Zij zal niet aarzelen de hinderpalen door grote of kleine aanvoerders op de maatschappelijke lijnen samengehoopt uit de weg te ruimen.

Het blad verklaarde zich voorstander "ener brede kieshervorming" en wenste voor de arbeiders "een ruim aandeel in 's lands zaken". Het zou "de overstroming der Scheldekom door de socialistische wateren beletten of bestrijden". Het hoofdartikel was ondertekend door Jan Baptist Van Langenhaeke, Edmond Van Langenhaeke (burgemeester van Appelterre en broer van Jan Baptist), dokter Hilaire Van de Velde van Aspelare, Aloys De Backer van Denderhoutem, Prosper de Pelsmaecker van Denderleeuw, ingenieur Hector Van de Eynde van Voorde (schoonbroer van Victor Soens), Frans Sterck en Victor Soens van Aspelare. Het eerste nummer bevatte verder een lang artikel over Rerum Novarum waarin stond dat "alle ellende met inbegrip van de uitbuiting van het volk door sommige meesters het gevolg is van de goddeloosheid en de Franse Revolutie zodat alleen de godsdienst de plaag onzer eeuw kan genezen". Ook stonden er twee artikels in voor de boeren waarin o.m. de tabaksplanters opgeroepen werden om zich te verenigen om hun klachten inzake fiscaliteit te doen horen. Twee vlaamsgezinde artikels en een waarschuwing dat het socialisme op het platteland begon door te dringen maakten het weekblad volledig vol.

Het blad van de Roelanders verscheen week na week. De toon bleef gematigd dank zijn de invloed van de rustige Jan Baptist Van Langenhaeke die voorlopig zijn jonge mannen wist in te tomen. Maar de "Be-

waarders" (conservatieven) van Ninove roerden zich. Onder hun invloed liet drukker-uitgever Anneessens klokke Roeland vallen. Frans Sterck nam met financiële steun van J.B. Van Langenhaeke het blad over. Vanaf 1892 werd het conservatieve blad "De stad Ninove", dat ook bij Anneessens gedrukt werd, een harde bekamper en tegenstrever van de christendemocraten. De Roelanders bewerkten echter met hun weekblad de streek van Ninove en probeerden de makke bevolking wakker te schudden en op hun handen te krijgen. Ze pleitten o.m. in de verdere nummers van Klokke Roeland voor de invoering van de poll en de evenredige vertegenwoordiging. Van meetings die gegeven werden door de Roelanders zijn er weinig sporen terug te vinden in hun bladen. Vóór de winter van 1892-93 moeten er weinig meetings gehouden zijn. Waarschijnlijk zijn ze er definitief mee begonnen nadat ze begin 1893 in contact kwamen met de Zuidvlaamse Sprekersbond die onder leiding stond van Leonce Du Catillon. De Roelanders verbonden er zich toe om propaganda te maken voor de Vlaamse Beweging op hun meetings. Op de meeting te Pollare die gegeven werd door Aloys De Backer en Frans Sterck werd een nieuwe strijdmakker gewonnen namelijk smid Lambrecht. Die persoon werd een van de markantste figuren van de Christene Volkspartij. De Roelanders hadden te Ninove een lokaal "Klokke Roeland" genaamd waar ze volksvergaderingen hielden. Waarschijnlijk was dit lokaal in de Geraardsbergse straat in het huis waar ook het weekblad Klokke Roeland gedrukt werd. Bij het organiseren van hun meetings in herbergen ondervonden ze "tegenstand" van hun tegenstrevers "de Bewaarders". Deze konden sommige herbergiers overtuigen hun herberg aan de Roelanders te weigeren. Oud-senator Clement Prieels bezorgde ons een document dat dit feit bevestigt. Spijtig is het niet gedateerd, maar wij zijn bijna zeker dat het in de periode 1891-1892 moet gesitueerd worden. Het

luidde als volgt:

Vriend Taaf,

Gelief dezen avond om 6 uren op de vergadering in den paling te zijn. De reden is dat de roelanders ook geweest vragen hebben om er ook te vergaderen en Rozeken heeft hun op gezegd van niet te komen en alzoo verzoekt zij op de tijd te komen; zij zou dan liever als wij er allen op tijd zijn hare deur vastmaken. Indien het Benoit niet te moeilijk valt dat hij de vergadering maar helpt bijwoonen want ter oorzaak van de jaarmarkt zou het kunnen gebeuren dat er eenen of den anderen afgewezig is en gij weet zowel als ik dat Rozeken gaarne een potje verkoopt; en met ons dit plezier nu te doen met hun op te zeggen laten zij volgens mij al genoeg zien met wie zij van zin zijn het te houden en moeten wij haar trachten een weinig in te volgen. Gegroet, Alf. Berlengée.

Vooraleer de stichting van de Christene Volkspartij te schetsen willen we het eerst hebben over "Rerum Novarum". Op 15 mei 1891 verscheen de encycliek "Rerum Novarum", een boodschap van paus Leo XIII die langs de bisschoppen om gericht werd aan de katholieke wereld. "Rerum Novarum - over de nieuwe dingen of over nieuwe toestanden" is een begrip geworden voor de kerkelijke sociale beweging in het algemeen en voor de katholieke arbeidersbeweging in het bijzonder. De problematiek van de materiële en geestelijke toestand van de werklieden vormde de kern van de Sociale Kwestie van de 19de eeuw. In zijn encycliek erkende de paus die toestand als "de eerste en voornaamste kwestie". Hij achtte zich daarom genoodzaakt hieromtrent een dwingende uitspraak te doen.

In ons land was Rerum Novarum tijdens de eerste decennia na zijn verschijning vooral het referentiepunt van politieke twisten en van politieke verdeeldheid onder de gelovigen. De christendemo-

craten beschouwden het verschijnen van deze uitgesproken sociaal-gemotiveerde encycliek op zichzelf reeds als een feitelijke steun aan hun beweging, die enkele tijd voordien tot een zekere ontwikkeling was gekomen. Zij verwachtten dat dit document zou gaan werken als een katalysator, die het proces van de sociale en politieke bewustmaking zou versnellen. De christendemocraten ontleenden aan de encycliek de wettiging op het vormen van specifieke organisaties en verenigingen die een zekere autonomie moesten krijgen op economisch, sociaal en politiek terrein. De paus suggereerde immers dat dergelijke organisaties en verenigingen noodzakelijk waren om de werklieden weg te houden uit de invloedssfeer van het socialisme. De encycliek "Over de toestand van de werklieden" werd niet alleen referentiepunt maar ook twistpunt in de felle strijd tussen progressieven en conservatieve gelovigen in België. Die strijd vormde de aanleiding tot het ontstaan van twee strijdige sociaal politieke begrippen binnen één religieuze sfeer nl. die van "christelijk" en "katholiek".

De Roelanders schaarden zich achter de principes van de encycliek Rerum Novarum om de arbeiders een ruim deel te geven in 's lands zaken en *"een socialistische overstroming te beletten en te bestrijden"*.

3. Het ontstaan van de christendemocratie te Aalst

Pieter Daens kocht in 1870 samen met enkele aandeelhouders het lokale katholieke weekblad "Het land van Aalst". Kort daarna stichtte hij een eigen weekblad "De Werkman" waarvan het eerste nummer op 15 augustus 1872 verscheen. Door de sappige stijl van de hoofdredacteur kenden deze twee bladen een enorm succes. De Werkman kwam in bijna alle gezinnen en had een oplage van circa 25.000 exemplaren. Vanaf het begin van zijn journalistieke activiteit

was Pieter Daens begaan met de zorgen en kommer van het "werkvolk". Regelmatig schandvlekte hij de "verbeesting van 't volk" door dronkenschap en ontucht. De "orgelbals" waar de jeugd het zuur gewonnen geld leerde verbrassen, kregen het hard te verduren. Pieter Daens trachtte de katholieke burgerij het gevaar te doen inzien dat een armoedig en verbeest volk ongetwijfeld naar het socialisme gedreven wordt. Hij riep op tot een christelijk socialisme waarmee hij geen politieke arbeiderspartij maar een beroepsgroepering bedoelde.

De encycliek Rerum Novarum sterkte Pieter in zijn overtuiging. Hij twijfelde er niet meer aan dat zijn sociale en democratische opvattingen het nu zouden halen. Met belangstelling volgde Pieter Daens de beweging van de Roelanders, die zijn vrienden werden omdat zij dezelfde ideeën verkondigden.

In januari 1892 probeerde Pieter Daens zijn droom waar te maken langs het Vlaamse Taalgilde "Het Davidsgenootschap". Dit was een kring van "letterlievenden" die in Aalst in 1865 opgericht was. De leden hiervan noemden zich Vlaams en katholiek en kwamen zich maandelijks oefenen in het spreken en schrijven van de moedertaal.

Op zijn aandringen lieten de Roelanders zich in blok inschrijven als werkende leden. Op de bestuursvergadering van februari 1892 waren ze allen aanwezig en ook Pieter Daens en zijn drukkersgast Petrus Van Schuylenberg waren er. We kunnen stellen dat dit de allereerste samenkomst geweest van de latere stichters van de Christene Volkspartij. Pieter Daens en J.B. Van Langenhaeke, die reeds geruime tijd werkend lid waren van het genootschap, probeerden een nieuwe koers te geven aan het Taalgilde. Ze wilden deze volledig losmaken van de katholieke partij en ze inschakelen bij een beweging die de Roelanders reeds op gang hadden gezet. Op de volgende vergaderingen van het Taal-

gilde pleitte P. Daens dat het Taalgilde zich zou inrichten als een volksbond en zijn werking zou aanpassen aan de sociale kwestie. Medio 1892 begon Pieter Daens de ideeën die hij in het Taalgilde naar voren gebracht had ook in zijn weekbladen te verkondigen. Hij schreef o.m. *"Elke mens zijn moet brood verdienen op een wijze die overeenkomt met zijn stoffelijke en zedelijke behoeften, met zijn waardigheid"*. *"Al de billijke eisen der socialistischen voordele van de werklieden, moeten door een christene volkspartij worden verwezenlijkt"*. Deze woorden vielen echten in dovemansoren bij de behoudsgezinde katholieken.

4. De stichting van de Christene Volkspartij

Pieter Daens in Aalst en de Roelanders in de streek van Ninove verdedigden in de periode 1891-93 nagenoeg hetzelfde programma. Ze wilden de Katholieke Partij vernieuwen, democratiseren en een grotere krachtdadigheid geven. De invoering van het meervoudig algemeen stemrecht waartoe na ruim twee jaar voorbereiding in april 1893 werd besloten in het Parlement schiep daartoe zowel de mogelijkheid als een dringende noodzaak. Enkele dagen vóór het meervoudig algemeen stemrecht in de Kamers zou worden gestemd schreef Pieter Daens een brief naar Frans Sterck, uitgever van Klokke Roeland, waarin hij om een ontmoeting met Roelanders vroeg. Hij kreeg als antwoord op zijn brief: "Donderdag 13 april te 3 u. in Okegem aan het station. Wij zullen daar zijn in de herberg".

Over het verloop van deze bijeenkomst schreef Pieter Daens: *"Dien dag in een klein herbergskén, op een soort van kelderkamerken, mijn hert zwom in geestdrift bij het zien en horen spreken dier vast overtuigde en kloeke mannen: Aloys De Backer, dokter Van de Velde, Jan Baptist Van Langenhaeke, Frans Lambrecht, Frans Sterck en Prosper De Pels-*

OKEGEM. — KAPEL EN DORPPLAATS. 1900

Foto 1: Rechts het huis waar de Daensistische partij gesticht werd.

Foto 2: Muziekfeest van de katholieke fanfare. Op de achtergrond de herberg en kolenhandel van Hippoliet De Boitselier.

Foto 3: De Ninoofse drukkerij van Klokke Roeland. Uiterst links Hector Planckaert, uiterst rechts Jan Baptist De Boitselier, verantwoordelijke uitgever.

Theodoor Van Houtem

Jan Baptist De Boitselier

Frans Van Holsbeek

Jozef Van Isterdael
(Burgemeester 1922-1927)

maecker. De gedachten werden gewisseld, de goede overeenkomst bestadigd, de vaste wil uitgedrukt, de warme hand gedrukt niet tot vaarwel maar tot een tweede bijeenkomst, acht dagen later in hetzelfde Okegem. Op de tweede bijeenkomst met dezelfde personen werd de toestand nader besproken; er zou een "Volkspartij" gesticht worden, ze zou de naam dragen van "Christene Volkspartij" niet om scheuring te brengen maar om de Katholieke Partij te hervormen naar eisch der omstandigheden; een duidelijk programma zou opgesteld worden en een derde bijeenkomst zal plaats hebben te Ninove.

Pieter Daens kreeg de opdracht aan zijn broer priester Adolf Daens te vragen op de vergadering aanwezig te willen zijn. Adolf had reeds op menige meeting gesproken over de "Evenredige Vertegenwoordiging" en had grote bijval bij de jonge mannen van de Katholieke Partij. Acht dagen later was priester Adolf Daens aanwezig op de vergadering die te Ninove plaats had. Op die bijeenkomst werd alles nog eens goed overwogen en werd het programma van de nieuwe partij in grote lijnen vastgelegd. In een volgende vergadering die plaats had te Aalst op "Chipka" werd het programma, dat in duidelijke bewoordingen opgesteld was, goedgekeurd. Daar werd ook beslist dat Aalst en Ninove elk 15000 "afdruk-sels" van het programma zouden leveren en dat die 30000 briefjes op één week tijd zouden verspreid worden in de 72 gemeenten van het arrondissement.

Dat de Christene Volkspartij in april 1893 werd gesticht was geen toeval. Dat de stichting te Okegem gebeurde is misschien wel verwonderlijk. Waarom koos Frans Sterck Okegem als vergaderplaats en in welke herberg zijn die eerste twee vergaderingen doorgegaan?

Tot voor korte tijd was ik ervan overtuigd - en nog vele andere personen met mij - dat de Christene Volkspartij gesticht werd in het huis waar Jan De

Boitselier vanaf zijn huwelijk in 1907 tot aan zijn dood in 1957 gewoond had namelijk in het huis op het Dorp met huisnummer 34. Dit huis is nu bewoond door het echtpaar Philippe Hemelsoet - Marise Baeyens. Enkele weken geleden gingen we ons licht opsteken bij mevrouw Jan Bellefroid - Madeleine De Boitselier, dochter van wijlen Jan De Boitselier die sinds haar huwelijk in 1943 te Borgloon verblijft. Madeleine beweerde met klem dat de Christene Volkspartij in 1893 gesticht is in de herberg van haar oom Gustaaf, broer van Jan. Die herberg was gevestigd in het huis nr. 32 en is nu bewoond door Sylvain Van Isterdael - De Smet Angèle.

Madeleine vertelde ons ook dat haar vader die in die jaren nog ongehuwd was veel bij zijn broer over de vloer kwam.

Volgens het bevolkingsregister van 1890-1900 woonde Jan begin de negentiger jaren bij zijn oom Jan Baptist. Dit huis werd in 1892 eigendom van Hippoliet, broer van Jan, die er ook een herberg uitbaatte en handel in kolen dreef. Op 31/12/1891 verhuisde hij met zijn zuster Nathalie naar het huis nr. 2 van de Rattenberg (nu Leopoldstraat). Het gebouw waarin het echtpaar Gustaaf De Boitselier - Maria Theresia Van de Perre een herberg openhield was voorheen het neerhof (gebouwen dienstig voor de huisdieren) van een vrij belangrijke hoeve die eigendom was van Petrus De Boitselier - Grijseels. Later werden er drie huizen gemaakt van het oorspronkelijke erf. Het middelste huis nu bewoond door de gezusters Van Damme was de kavel van Jan en Nathalie De Boitselier. Deze verhuurden het eerst aan stationschef Jules Brixy die het eind de jaren 90 inkocht. Op zijn beurt verkocht hij het huis in 1902 aan secretaris Alexis Van Damme. Rechts daarvan staat het huis waarvan het dak nog getuigt dat het een verbouwing van een voormalige schuur is.

Wij zijn er bijna zeker van dat Jan De Boitselier

enige binding had met de Roelanders van Ninove. Waarschijnlijk las hij Klokke Roeland en ging regelmatig naar de meetings die de Roelanders in Ninove en omliggende dorpen hielden. Waarschijnlijk heeft hij op één van de meetings Frans Sterck, de drukker - uitgever van Klokke Roeland leren kennen die hem dan als drukkersgast aanwierf. Jan de Boitselier zal waarschijnlijk aan Frans Sterck voorgesteld hebben de vergaderingen te houden te Okegem in de herberg van zijn broer Gustaaf die dicht bij het station stond. Okegem was zowel van Ninove als vanuit Aalst gemakkelijk te bereiken langs de spoorweg.

5. Christene Volkspartij contra Katholieke Partij

Terwijl de meetings in het kanton Ninove aan de gang waren trad de Christene Volkspartij in de eerste dagen van augustus 1893 officieel in de openbaarheid door haar programma te verspreiden op 30000 exemplaren. Ondertekenaars waren de Aalstenaars: Adolf en Pieter Daens en Petrus Van Schuylenbergh, de Roelanders: Aloys De Backer, Prosper De Pelsmaecker, Frans Sterck, dokter Van de Velde en Jan-Baptist Van Langenhaeke en door advocaat Paul Guillemin van Geraardsbergen. Zo waren de drie steden van het arrondissement Aalst vertegenwoordigd.

Het waren vooral de belangen van boeren en arbeiders die in het programma der Christene Volkspartij de aandacht kregen. Er werd tevens gepleit voor een hervorming van het belastingstelsel, voor taalgebruik en schoolvrede, voor afschaffing van de loting bij het leger en vermindering van de militaire uitgaven. Het was een vooruitstrevend en sociaal programma dat zowel onder een deel van de katholieke en liberale burgerij als onder de arme plattelandsbevolking van boeren en werklieden aanhangers vond. Het was vooral pragmatisch gericht

en duidde voor de verschillende problemen een haalbare oplossing. Het vertoonde talrijke overeenkomsten met de programmaverklaringen van socialisten en progressieve liberalen. Het bood echter als geheel een christelijk alternatief tegen een linkse maatschappijvisie.

Het was de stichters van de Christene Volkspartij niet om een autonome politieke partij te doen. Hun bedoeling was echt druk uitoefenen op de "Bewarende Associatie" en door een tijdelijke "afscheuring" hun democratische, sociale en Vlaamse eisen kracht bijzetten.

In de loop van 1894 bleek dat een overeenkomst met de conservatieve katholieke leiders niet mogelijk was en de christendemocraten kozen bewust voor de confrontatie. Het succes dat de Christene Volkspartij behaalde bij de parlementsverkiezingen van oktober en december 1894 in het arrondissement Aalst bewees dat het programma de weerspiegeling was van de echte noden van de Vlaamse bevolking. De stichters waren bijgevolg geen irreële dromers maar sociaal bewogen idealisten en mannen van de daad.

JAN-BAPTIST DE BOITSELIER, VOORMAN VAN DE CHRISTEN DEMOCRATEN TE OKEGEM²

door Jozef Van der Speeten

Het past zeker in het kader van vorige bijdrage dat we aan de man van het eerste uur en de "voorman" van de daensisten te Okegem een bijdrage wijden. Jan-Baptist De Boitselier werd op 19 maart 1869 te Okegem geboren als zesde kind van Adriaan-Lodewijk, geboren te Okegem, en Maria-Josepha Callebaut afkomstig van Erembodegem. Na hem werden nog drie kinderen geboren die echter vroegtijdig stierven. Zijn moeder overleed in 1874 op 41-jarige leeftijd, enkele maanden na de dood van het negende kind. Het vierde en vijfde kind van het gezin stierven ook korte tijd na de geboorte zodat Jan-Baptist in feite de jongste werd van het gezin. Pastoor C.J. De Vriendt doopte Jan-Baptist op 19 maart en schreef in het doopregister dat hij geboren was omstreeks het vierde uur van de morgen. Als peter fungeerde Jan-Baptist De Boitselier (broer van Adriaan) en Maria Antonia Callebaut.

Het gezin De Boitselier verbleef tot 1866 in het ouderlijk huis op het Dorp en verhuisde toen naar de Kouterbaan waar het een kleine boerderij uitbaatte en een herberg en winkel openhield.

Vader Adriaan-Lodewijk overleed in 1881, 59 jaar oud zodat de vier overblijvende kinderen vroeg wees waren (Jan -Baptist was pas 12 jaar). Waarschijnlijk keerden ze terug naar het voorvaderlijk huis op het Dorp waar ze opgenomen werden door oom Jan-Baptist.

In welke instelling hij lagere school te Okegem

² Met dank aan mevrouw Jan Bellefroid-De Boitselier Madeleine die heel wat gegevens over haar vader doorspeelde.

liep kunnen we niet met zekerheid zeggen. U moet weten dat er in 1879 de fameuze schoolwet uitgevaardigd werd die heel wat verdeeldheid zaaide. In Okegem waren er van 1879 tot 1884 twee scholen: een officiële (gemeenteschool) en een katholieke (opgericht door de familie Van Holder - Hendrickx).

Hij kreeg als jonge knaap zeker les van meester Juliaan Van der Speeten die gemeenteonderwijzer was van 1859 tot 1896. Of hij meeging met meester Juliaan naar de in 1879 opgerichte gemeenteschool of schoolliep in de vrije school weten we niet.

Hij trok waarschijnlijk nadat hij zijn eerste communie (= plechtige communie) gedaan had naar het college van Ninove. In het Liber Memorialis staat zijn naam vermeld in het jaar 1886. Jean De Boitselier van Okegem verdiende de 2de prijs in gymnastiek in het 3de voorbereidende jaar. De prijsuitdeling had toen plaats op 12 augustus en er waren 202 leerlingen ingeschreven in het college.

In 1889 - hij was toen 20 jaar oud - werd hij ingeschreven in het militieregister. Hij werd daarin geboekt als landbouwer en was bij de keuring slechts 1,68 m groot.

Omdat hij zo klein van gestalte was werd hij "Zjangsken" geheten. Daar zijn broer Hippoliet, die met 1,61 m de kleinste was van de gebroeders De Boitselier (Gustaaf was 1,79 m groot), dienst deed in het leger werd Jan vrijgesteld van militaire dienst.

Begin de negentiger jaren werd hij waarschijnlijk "gegrepen" door de christendemocratische beweging van de Roelanders. In voorgaande bijdrage werd de hypothese verdedigd dat Jan Baptist ervoor zorgde dat de eerste twee vergaderingen van de Roelanders met Pieter Daens in de herberg van zijn broer Gustaaf doorgingen. Heel zeker informeerde hij Frans Sterck over mogelijke plaatsen te Okegem waar priester Daens en zijn medewerkers meetings konden houden. Zijn dochter Madeleine vertelde me dat er

een meeting doorging op de boomgaard van Pieter Debbaut op het Dorp. Na zijn toespraak kon priester Daens zich te goed doen aan een lekkere kop melk. Op 13 juni 1895 verhuisde Jan-Baptist samen met zijn zuster Nathalia naar Ninove en ging zich vestigen in de Geraardsbergsestraat nr. 5. In dit huis verbleef vanaf januari 1893 tot april 1895 Frans Sterck die er het weekblad Klokke Roeland drukte. Het huis was ook bewoond door "schrijver" Edgard Soetens-De Middelmeer en zijn drie kinderen. Van 1895 tot 1898 was Jan drukker en verantwoordelijke uitgever van Klokke Roeland, dat in 1895 gedrukt werd op 3000 ex. Hij drukte verder ook nog in de N.V. Drukkerij Klokke Roeland (opgericht in 1895) Jong Brussel, een orgaan van de Vlaamse studentenbeweging en het weekblad Het Duifken van de Dender. Dit informatieblad verscheen vanaf februari 1893 elke woensdag voor duivenmelkers op vier pagina's. Vanaf september 1893 verscheen het nog slechts tweemaal per maand. Hoofdredacteur van dit blad was dokter Hilaire Van de Velde van Aspelare. Deze was voorzitter van de duivenmelkersmaatschappij "De Denderbond". Wie geabonneerd was op dit blad kon gratis raad inwinnen bij een advocaat (waarschijnlijk bedoelde men J.B. Van Langenhoeke of A. De Backer).

Tot eind de tachtiger jaren gingen de arbeiders vooral in de kroegen hun verzet zoeken. Begin de negentiger jaren werden ze aangespoord duiven te houden. Frans Sterck kwam toen met de idee om met een "duivenmelkersblaadje" uit te pakken. Tussen het duivennieuws kom men immers allerlei zaken over de partij meedelen.

Vanaf 1896 werden de daensistische weekbladen De Werkman, Het Land Van Aelst en Klokke Roeland als "verboden lectuur" bestempeld. De Gentse bisschop had een nota opgesteld die in alle kerken van het Aalsterse moest worden voorgelezen. Hierin stond vermeld dat al wie deze bladen nog las niet meer

als "katholiek" bestempeld mocht worden.

Om financieel rond te komen waren deze bladen verplicht een plaats in te ruimen voor een speciale rubriek die "strijdpenning" betiteld werd. Door deze "penningen" (geldelijke bijdrage), geschonken door lezers die in ruil hiervoor een regeltje tekst mocht inlassen, konden de door de kerkelijke overheid "verboden" bladen recht gehouden worden. Vanaf 1896 doorsnuffelden een groot aantal "katholieke" advocaten de "Democratische Gazetten" om toch maar iets te vinden wat verkeerd was. De verantwoordelijke uitgevers en drukkers werden bestormd met processen voor "smaad en eerroof". Jan De Boitse-
lier kreeg het ook te verduren. *"Voor twee regelkes strijdpenning kreeg Klokke Roeland 2200 fr. te betalen waarvan Jan De Boitselier drij maanden gevang uitdeed te Oudenaarde"* schreef Pieter Daens in zijn boek over Priester Daens.

Madeleine vertelde me hierover dat haar vader feestelijk afgehaald werd toen hij van Oudenaarde terugkwam. Op 26 juli 1899 kwam Jan zich terug in Okegem vestigen. Immers vanaf 1898 was Klokke Roeland in handen van Petrus Van Schuylenberg gekomen die zich op het Kerkplein te Ninove vestigde. Hij verhuisde in 1901 zijn drukkerij naar Aalst en werd daar een directe concurrent van de bladen van Pieter Daens.

Om de Christene Volkspartij financieel te kunnen steunen verkocht Jan zijn erfdeel (huis nr. 33 op de Plaats) aan stationschef Brixy die het in 1902 aan Alexis Van Damme verkocht. In 1898 werd de "Priester Daenspenning" gesticht. Dit fonds, bijeengebracht met de "centjes" van partijleden en sympathisanten hielp priester Daens een bestaan te verzekeren.

Begin de jaren 1900 solliciteerde Jan-Baptist voor een vaste betrekking. Die vond hij te Brussel in het "Magasin de la Bourse" waar hij een paar jaar op een bureel werkte. In 1905 kon hij als bediende

in een verzekeringsmaatschappij beginnen en hij bleef er tot pensioenleeftijd.

Op 23 juli 1907 trad Jan De Boitselier te Liedekerke in het huwelijk met Maria Louisa Rijdant (dochter van de Impegemse molenaar). Uit dit huwelijk sproten twee kinderen: Gustaaf (°7/8/1908) en Clara Theresia Magdalena (°21/8/1911). Het gezin verbleef eerst een paar jaar in huis nr. 33 op het Dorp nl. het huis van de oude koster waar op dit ogenblik Richard Vleeschouwer woont. Begin de twintiger jaren kochten ze het huis op het Dorp met huisnummer 32 waarin "Louiskens" een café openhield. Jan stelde zich in 1909 kandidaat voor het ambt van ontvanger van het Bureel van Weldadigheid (het latere O.C.M.W.). Tweede kandidaat was Modest Suys (koster-winkelier) die verkozen werd.

In 1921 stond Jan Baptist voor de eerste maal op de lijst van de Christen Democraten voor de gemeenteraadsverkiezingen. Hij was lijsttrekker of kopman. Deze verkiezingen gingen door op 24 april 1921 en leverden voor de daensisten of donzjen een prachtige overwinning op. De "Christen democraten" (onder deze naam zijn ze van 1895 tot 1938 opgekomen) behaalden 6 van de 9 te begeven zetels. Dit was een duidelijke afstraffing voor de Katholieke Partij (kattekoppen in de volksmond). Als we de cijfers van deze eerste na-oorlogse verkiezing wat nader bekijken valt op dat de daensistische lijst heel wat meer lijst- of kopstemmen behaalde als de katholieke lijst. De Democraten die in de kiesstrijd op huisbezoek gingen vroegen aan hun kiezers vooral "op de kop van nr. ... te stemmen". "De kop af": luidde de afspraak. Hoewel Jan De Boitselier reeds op 22 juni 1921 door de nieuwe gemeenteraad aangeduid werd als kandidaat-burgemeester is hij nooit in die functie benoemd. Zijn voordracht als burgemeester werd gesteund door zijn vriend volksvertegenwoordiger Leonce Du Catillon die hem bij de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken Carton

de Wiart sterk aanbevolen had. In 1922 werd Jozef Van Isterdael als burgemeester van Okegem benoemd en Jan De Boitselier werd eerste schepen. Bij de verkiezingen van 1926 verloren de Christen Democraten nipt en nadien kwamen ze niet meer aan het bestuur. Jan De Boitselier stond in 1926, 1932 en 1938 telkens op de lijst van de Democraten maar niet meer als lijsttrekker. In 1946 stond hij (hij was toen 77 jaar) paraat als lijsttrekker van de "Vlaamse Democraten". Deze lijst telde slechts drie leden, hij had maar twee personen bereid gevonden om samen met hem de strijd te hervatten. Niemand van de lijst werd verkozen. Dit betekende voor Jan het roemloos einde van een lange politieke loopbaan. Jan De Boitselier overleed te Okegem op 5 juli 1957 in de gezegende leeftijd van 88 jaar. Zijn vrouw "Louiskens uit de molen" overleed enkele jaren later bij haar dochter te Borgloon. Wij willen deze bijdrage besluiten met enkele treffende zinnen die op het gedachtenisprentje staan afgedrukt en die zo treffend dit rijkge vulde leven samenvatten. "Als aankomende jonge man werd hij gegrepen door de idealen der sociale rechtvaardigheid en naastenliefde die toentertijd in de persoon van Priester Daens hun edele voorvechter vonden. Heel zijn leven stond in het teken van deze volkse trouw in dienst van zijn medemens. Velen kunnen getuigen van het in-goede karakter van deze stille man. Eenieder die omgang met hem had, voelde spontaan de warmte van een gemoed dat enkel op goedheid en begrip voor elke nood was afgestemd".

OVER OKEGEM

Journalist Rik van Cauwelaert schreef in Knack, 23ste jaargang van 24-30 maart 1993 een artikel met als titel: Aalst: De voorstad groeit. Speuren naar sporen van Daens. We plukken enkele zinnen uit dit artikel.

Wie hoopt in Aalst nog sporen te vinden van priester Daens en van het daensisme, kan lang zoeken. De stad heeft haar negentiende-eeuwse verleden afgebroken...

...Nee, als er al een plek met bijzondere historische waarde voor het daensisme overblijft, dan valt ze niet in Aalst te zoeken, maar in Okegem, nu een deelgemeente van Ninove. In het station van deze landelijke plek, geprangd tussen de Dender en de weg Ninove-Aalst, ontmoette Pieter Daens op 15 april 1893 de mannen van Ninove, Denderleeuw, Appelterre om het blad Klokke Roeland, met wie hij de Christene Volkspartij stichtte...

KONINKLIJKE HARMONIE EENDRACHT IS MACHT

Wanneer U dit leest hebben het bestuur en de muzikanten het feest van hun 70-jarig bestaan achter de rug. Hun lokaal werd zopas vernieuwd en vergroot. Dit werk werd door henzelf met eigen volk uitgevoerd. Door hun belangeloze inzet leveren ze het bewijs dat, in een tijd van "niets voor niets", hun aanhankelijkheid, inzet en enthousiasme voor hun vereniging zeer groot is. Proficiat voor deze prestatie! Nog vele jaren!

Bij de afbraak van de oude muur werden muurschilderingen ontdekt. Men veronderstelt dat het decorschilderijen waren voor een of ander toneelspel. Zeker is men echter niet. Foto's ervan werden afgedrukt in het ledenblad van de harmonie Imago.

INHOUD

Voorgeschiedenis en stichting van de Christene Volkspartij	p. 1
Jozef Van der Speeten	
Jan-Baptist De Boitselier, voorman van de Christen Democraten te Okegem	p. 15

MEDEDELINGEN HEEMKRING OKEGEM

18de Jaargang, 1993, Nr. 2
VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27,
Okegem

(054/32.23.02)

Secretaris: Patrick Praet, Rode Kruisstraat 19,
Ninove

(054/32.71.58)

Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleer-
straat 19, Okegem

(053/66.76.89)

Bestuursleden:

Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem

(054/33.55.75)

Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem

(054/33.48.70)

André Segers, Idevoordelaan 25, Okegem

(054/33.65.68)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur
van Ninove en van het provinciebestuur van Oost-
Vlaanderen.

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael
Idevoordelaan 27, 9400 Okegem-Ninove

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van
zijn artikel.

Kaft: Woning waar de Christen Democratische partij
te Okegem gesticht werd.

GESPREK MET EEN DAENSIST: FRANS VAN HOUTEM

door Herman Van Isterdael

Frans Van Houtem

Frans werd geboren te Okegem op 18 januari 1909 als zoon van Theodoor en Louise Van der Slagmolen. Op 22 mei 1931 huwde hij te Okegem met Maria Ghijsels. Frans overleed in het Academisch Ziekenhuis te Gent op 25 september 1981. Zijn vader Theodoor was actief bij de Daensistische werking te Okegem betrokken. Vanaf zijn jeugd werd Frans ingeschakeld in het Daensistisch verenigingsleven te Okegem. In mei 1978 en maart 1981, de laatste maal nauwelijks enkele maanden voor zijn overlijden, gingen we enkele uren met Frans spreken over de eerste wereldoorlog en over het Daensisme te Okegem. Van deze gesprekken werd een bandopname gemaakt. De tekst die nu volgt is gebaseerd op de voornoemde bandopnamen.

1. Daensisten

Toen ik bij de Daensistische fanfare begon te spelen was ik ongeveer 12 jaar. Vanaf dat ogenblik kende men mij als Daensist. Ik ging toen nog naar school. In de school te Ninove riepen de zonen van katholieken achter mij: "Dat is nen Daens." Ik antwoordde daarop steeds: "Wij zijn toch ook katholieken." Vanaf dan werd ik in de school niet erg meer aangetrokken door de leerkrachten.

De pastoors waren tegen de Daensisten alhoewel het ook katholieken waren. Wij gingen eveneens naar de mis. Wij stapten zelfs met het 'muziek' in de processie. "Nen Daens" was toen een scheldnaam. Last heb er nooit mee gekregen.

De aanhang van de Daensisten te Okegem was in het algemeen gesproken 'werkvolk', een ietsje van geringere komaf. Jan Baptist De Boitselier, de grote voortrekker, verdiende zijn 'daghuur' in

Brussel op een bureau. Frans Van der Speeten had een kleine boerderij met een koe of twee.

De enige vereniging te Okegem waar men geen onderscheid maakte naar politieke gezindheid was in de vereniging van oud-strijders. Jean Claus (= Joannes Baeyens) was voorzitter en dat was ook een Daensist. Joannes was sergeant geweest bij het leger. Hij was wat meer geleerd dan een andere mens en zaakvoerder van de melkerij op de plaats. Bij de oud-strijders werd niet over politiek gesproken, daar kwamen ze goed overeen.

2. De Daensistische fanfare: "Volksfanfaren"¹

In 1921 wonnen we de gemeenteraadsverkiezingen te Okegem. In de loop van dat jaar werd 'het muziek' opgericht van de Daensisten. Ik was daar één van de eerste muzikanten. Ik kende geen noot muziek en feitelijk was er bij die beginners niemand die een noot muziek kon lezen. Onze eerste muziekmeester was 'Fil uit tzaagske' afkomstig van Pamel-Poelk, waar hij trouwens café hield.

Iedere zondagvoormiddag gingen we bij 'Briens' (café 'De Kroon' in de Kouterbaan, gehouden door Achiël Van der Speeten en Maria Neukermans) in een kamer noten leren lezen, noten zingen en de maat slaan met onze vinger. Dit duurde drie weken en toen kregen we een instrument. Dat was nogal een 'getoeterser' toen de instrumenten geprobeerd werden. Die instrumenten waren aangekocht met de steun van de partij, van de partijleden en van de 'members'. De eerste 'members' waren onder andere: Frans Van der Speeten, in de volksmond 'de ketten' (= de kleine) genoemd.

¹ Zie ook het artikel van Jozef Van der Speeten over deze fanfare in: Mededelingen Heemkring Okegem, 7de jaargang, 1982, p. 63-75.

Jan Baptist De Boitselier, beter gekend onder de namen 'Leijsken' of 'Jangsken Rubbens' (indertijd werd een druppel jenever 'een leijsken' genoemd. Jan Baptist dronk graag een druppel, vandaar de naam).

Theodoor Van Houtem, gekend als 'Doorn den bok' (hield een bok als fokbeest)¹.

Frans Van Holsbeek, gekend als Sooi Hollebeek.

Jozef Van Isterdael, gekend als 'Jefken den burge-meester'.

Om de kas van de muziekmaatschappij te vullen werden allerlei zaken op Amerikaanse wijze verkocht. Ik herinner mij nog dat trommelstokken en een pijp verkocht werden. Dat ging zo: er werd opgeroepen met één frank. Indien men twee frank riep moest men één frank bijleggen. Riep je daarop vier frank, dan moest je twee frank betalen. Zo ging dat bedrag naar omhoog. Wie het laatst riep kreeg de pijp of de trommelstokken. Over het algemeen werden de trommelstokken terug aan het muziek geschonken. Zo steunden alle leden de maatschappij.

De fanfare startte met 24 à 25 muzikanten. We

¹ Frans vertelde hierover: Op een zekere dinsdag kwamen Goleken (= Hippoliet De Boitselier), Pië Carreballe (= Petrus Asselman?) en Tist Kont (= Jan Baptist Asselman) met een stuk in hun 'meulen' (ze waren zat) van Ninove. Onder de baan zeiden ze : "We gaan eens bij Doorn den bok". Mijn vader had een bok, die er gesteld was vanwege het provinciebestuur. We kregen daarvoor een vergoeding. Ieder jaar werd die bok gekeurd om te controleren of hij nog in goede staat was en goed onderhouden werd. Zo is die naam gebleven. Tot zelfs tegen mijn schoonbroer zegden ze 'Chalen den bok' en tegen mij 'Frans van den bok'. Nu (in 1978) begint die naam stilaan te verdwijnen. Als ik hier zal weg zijn zal die naam niet meer vernoemd worden!

leerden marcheren op de bollebaan en in de boomgaard bij 'Brierens'.

Weer drie weken later trokken we naar een muziekfeest te Liedekerke. We kenden slechts één muziekstuk 'een pardeblee'¹. Aalst was daar met een fanfare van 50 à 60 man, we waren er echt kinderen bij. Verder was de fanfare van Wambeek daar aanwezig. Op onze beurt speelden we op de kiosk ons enig gekend muziekstuk en oogsten er veel succes. We kregen er zelfs de eerste prijs! Die was ongetwijfeld aan Okegem gegeven om ons te steunen. Nadien bezochten we met een Liedekerkse begeleider, tezamen met de enkele muzikanten van Wambeek, de plaatselijke cafés van partijgenoten. De hele tijd bleven we ons enig gekend muziekstuk spelen! We noemden dat befaamd muziekstuk "Putifar". Ik kan het zelfs nog schuifelen. (Frans zong: Putifar, ..., geef ons petatten weer...).

Onze fanfare nam later nog deel aan muziektornooien te Aspelare en te Denderhoutem.

Uitstappen

Wanneer we op stap gingen kreeg elke muzikant in elk café een bonnetje om iets te drinken. De 'members' kregen dat niet. Ik mocht van vader nooit een bonnetje aanvaarden, hij dacht aan het profijt voor de kas van de fanfare en betaalde uit eigen zak voor mij een pint. Achter 't gat pakte ik soms toch nog een bonnetje aan. Ik kocht me daarmee dan een pakje sigaretten. Ik moest altijd oppassen dat vader dat niet zag. Hij mocht het niet weten want hij zou me zeker de kop hebben ingeslagen.

In verkiezingstijd ging het muziek veel op stap. In sommige cafés schonk iemand een vat bier. 's Avonds trok het muziek daar naartoe. Alleman

¹ Pardeblee komt van het Frans 'pas redoublé', dit is een versnelde pas.

mocht drinken, ge moest alleen uw glas maar uitsteken en ze goten het vol. Natuurlijk was dat iedere keer een 'zatpartij'. Wanneer er in de verkiezingsperiode repetitie was, en dat was toen op vrijdagavond en op zondag, werd soms door de bestuursleden van de fanfare een rondje aangeboden in een of ander café. Waren we bijvoorbeeld bij Staaf Priem, dan zei iemand: "Ik geef een rondje bij 'De Roose' of bij 'Brierens'." Hop, het muziek stapte dadelijk op naar het volgende café. Ge kunt wel denken dat er van repeteren niet veel in huis kwam!

Cecilia

Voor het ceciliafeest betaalden de muzikanten toen 12,5 frank, de members 25 frank. Het eten was altijd zeer goed: soep zoveel je wou, worteltjes met aardappelen en biefstuk. Je mocht steeds zoveel eten als je kon. 'Sooi van Loeben' (= Frans De Ryck) at ooit eens 13 biefstukken op. Een andere keer hielden Sooi, 'Fil van Modest de kees' (= Theofiel De Luyck) en 'Jef van Pië Moei' (= Jozef Debbaut) een wedstrijd om ter meest mostaard eten. Ze aten een hele bokaal met een lepel leeg!

Natuurlijk waren er ook altijd die te laat kwamen op het eetmaal. Het eten was al lang opgeschept als ze nog toekwamen. Dat waren kaarters zoals 'Wentje van Ammeliekes' (= Joannes Schoon), Pië De Roose, Leijksen (= Jan Baptist De Boitser) en 'de ketten' (= Frans Van der Speeten). Petrus De Roose had altijd een spel kaarten op zak. Ze kwamen een eerste café binnen en begonnen te kaarten. De fanfare trok verder naar het volgende café: was het spel niet af, geen bezwaar, de kaarten werden in de zakken gestoken en men kaartte verder in het volgend café. Achteraf bleven ze dan toch nog voortkaarten en zo kwamen ze te laat voor het eten. Ze trokken zich dat niet aan.

Wanneer er eten over was mochten de muzikanten op maandagavond nog eens gaan eten. Sommige

'members' kwamen dan ook nog opdagen. Als er genoeg was kregen ze ook nog een 'talloor'.

Naijver tussen de muziekmaatschappijen van Okegem

Op onze beurt gaven we ook muziekfeesten. Ik weet nog dat te Okegem op onze feesten maatschappijen van Aspelare, Borchtlombeek, Denderhoutem, Iddergem, Pamel en Wambeek kwamen spelen. Het 'katholiek muziek' gaf ook elk jaar een muziekfeest. Toen we echter de verkiezingen wonnen plaatsten we onze kiosk op het dorpsplein aan de kapel. Dat zorgde voor moeilijkheden. Gewoonlijk stond daar "den theater" van de katholieken. Deze dachten eraan om dan maar hun kiosk op het Stationsplein te plaatsen. Daartegen maakte de stationschef bezwaar. Uiteindelijk werd hun muziekfeest gehouden op de boomgaard van Jan Van den Berghe.

Het muziek van degenen die de gemeente bestuurden ging ook eerst in de processie. De anderen liepen achteraan.

Soms gebeurde het dat beide muzieken tegelijkertijd op stap gingen in de gemeente. Wanneer ze elkander passeerden probeerden ze elkaar te overtroeven (malkanderen afspelen). Op zulke ogenblikken werd er ook wel eens geklopt met een instrument. In die tijd was dat hier 'wried'. We hebben hier veel gelachen en plezier gehad.

Er is maar één keer een proces ingespannen te Ninove. Dat was met "Modest uit 't sterreken" (= Modest Cobbaert). Hij woonde juist voor de overweg aan de Kattestraat. Modest speelde in het katholiek 'muziek' en had kwestie met "Fred van Maria Redant" (= Alfred Ghijsels). Fred had met zijn instrument geklopt! Van dat proces is echter niets in huis gekomen. Leijksen liep dat achterna en dat werd opzij geschoven. De zaak is nooit voorgekomen.

Zaal

Het lokaal bij 'Brierens' was werkelijk te

klein voor de feesten. Rond 1938 werd een zaal gebouwd op grond van Frans Van Holsbeek. Die zaal was zijn eigendom maar verscheidene mensen hadden er aandelen in: mijn vader Theodoor Van Houtem, Freeken dhaeseleer (= Frederik Van der Speeten), Jan Baptist De Boitselier, Frans Van der Speeten. Die zaal werd gebouwd met de steun van velen. De mensen noemen ze trouwens nu nog de 'Daensenzaal' alhoewel ze officieel zaal 'Rio' heet.

Ik heb tezamen met Mil, een jongen van Neigem, de elektriciteit geïnstalleerd in de zaal. Ik liet indertijd 200 frank staan als waarborg. Ik heb ze nooit opgevraagd.

Toneel⁴

De Daensistische fanfare van Iddergem viel op zeker ogenblik uiteen. Twee goede muzikanten van Iddergem kwamen van dan af bij ons spelen. Dat waren 'Victorken' en 'Baardje'. Daarna werden we naar Iddergem uitgenodigd wanneer er toneel was bij 'Wantjes' in de Hoogstraat. We speelden een muziekstuk en mochten dan vooraan in de zaal zitten. We kregen dus gratis toneel.

In Okegem richtten ze daarop ook een toneelvereniging op. De inkomsten dienden als steun voor de fanfare. Marie Van Houtem, Jef en Oscar Agneesens, Robert De Backer van Liedekerke, Catharina Van Snick, Alice en Ida Van Eeckhoudt, en nog anderen speelden toneel. Dat was kostelijk! De zaal was bij Leon Straetman op de Kattestraat. Het 'muziek' speelde ook de voorstelling open.

Op zekere keer zijn we door het verhoog getuimeld. De dirigent zei: "Eén, twee, drie...", en de muzikanten vielen door de vloer! De mensen

⁴ Zie hiervoor het artikel van Jozef Van der Speeten over het toneelleven te Okegem in de 7de jaargang, 1982, p. 132-145.

hebben toen erg gelachen. De oorzaak was aangevulde grond waarop schragen geplaatst waren. Het geheel was niet voorzien op een dergelijk gewicht.

Acht dagen later ging de voorstelling dan toch door. Men had de stoelen en banken omgedraaid naar de straatkant toe. Nestje (= Ernest Wittenberg) van Denderleeuw kwam regisseren.

Teloorgang

Vanaf 1935 is de fanfare beginnen achteruit gaan. Ik was er ook niet meer bij. Ik was getrouwd, had kinderen, moest 's avonds lang werken, kortom, geen tijd meer. Ik kon de repetities niet meer bijwonen. Ik heb mijn eigen instrument, een bugel, aan de fanfare gegeven.

Er waren ook spanningen in de partij. Gust De Boitselier en Gustaaf Straetman wilden de partij veranderen en er flaminganten van maken. Als vlag moest de Vlaamse Leeuw komen en dat ging niet meer.

Dan zijn August Van der Weeën en Gustaaf Nuyts opgekomen met een socialistische lijst. De socialisten behaalden geen zetel maar daardoor verloren de Daensisten de verkiezingen. De stemmen die de socialisten haalden kwamen zeker niet van de 'katholieken' maar van de vroegere Daensisten.

3. Verkiezingen¹

De eerste verkiezing na de eerste wereldoorlog voor de gemeenteraad van Okegem gebeurde in 1921. De mandenmaker Constant Van den Spiegel stond

¹ Voor een volledig overzicht van de verkiezingen, kandidaten, uitslagen, e.a., zie de studie van Jozef Van der Speeten: Overzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van 1792 tot 1970 en van oktober 1976 als deelgemeente van Groot-Ninove. Annalen heemkring Okegem, 1976.

op de Daensistische lijst. Ik herinner me nog dat, op de zondagmorgen van de verkiezingen, op de poort van Ivo Staels een groot papier hing. De tekst was opgesteld door Achiël Van den Spiegel. Onder de tekening van een boot stonden volgende zinnen:

Vos, laat me los
De boot gaat zinken
Anders gaan we allemaal verdrinken.⁶

In 1921 wonnen we de verkiezingen. Jan Baptist De Boitselier werd voorgedragen als burgemeester. Ik heb echter horen zeggen dat hij geen burgemeester kon worden omdat hij ooit eens 'bak' had gedaan. Dat gebeurde vóór mijn tijd. Er was eens een artikel in een gazetje verschenen en hij had de verantwoordelijkheid op zich genomen.

De mensen hadden ontzag voor 'Leijsken'. Iedereen mocht op hem beroep doen, hij hielp iedereen. Het was een brave mens. Als hij kon helpen deed hij het. Hij heeft nog café gehouden aan de kerk, in het huis waar later de dochters van de koster woonden. Hij kocht dan het huis op het dorp, nu eigendom van Gilbert Baeyens. Daar hield hij opnieuw een café open.

In 1926 waren er terug gemeenteraadsverkiezingen. In verkiezingstijd liepen alle vrouwen en dochters van Daensisten met een groen kleed of een groene rok. Velen droegen een groene strik in het haar. De kleur van de Daensisten was groen. Toen zongen ze het lied: "Waarom hebben wij een groene strik vandoen, vandoen?"

Drukwerk werd toen bij verkiezingen niet uitgedeeld of uitgestrooid. Wel plakten ze nummers op palen. Stoeten werden er niet gemaakt. Uiterst

⁶ Het gaat hier over Gustaaf De Vos, kandidaat op de katholieke lijst. Gustaaf De Vos was lid van het hulpcomiteit tijdens Wereldoorlog I.

zelden werd in een of andere café een meeting gegeven.

Madam uit het fabriek van Okegem (J. Van der Kelen-De Schepper) stond toen als eerste op de lijst van de Daensisten.

Omdat 'madam' Daensistisch was verliet "den bok van Teijtens" (= Gustaaf Helpers) het katholiek muziek en vervoegde onze fanfare. Hij speelde trombone en was een zeer goed muzikant.

We verloren de verkiezingen! Na deze nederlaag werden sommige mensen ervan beticht van niet voor 'madam' gestemd te hebben. "Tonen, den beenhouwer" (= Alfons De Smedt) werkte in de fabriek. Hij reed er met de vrachtwagen, een Ford. Dat was trouwens de eerste auto in Okegem. 'Tonen' kreeg ook de naam van niet voor 'madam' gestemd te hebben. Hij is toen met zijn beenhouwerij begonnen. Of hij zijn werk liet staan of buitengesmeten werd weet ik niet. In ieder geval heeft hij zich rijk gemaakt met zijn beenhouwerij. In die tijd zou een Daensist niet naar de winkel of een café van een katholiek zijn gegaan. En omgekeerd was evenzeer waar. De Daensen stapten niet bij Bernard Van Vaerenbergh, Romain Couck of "Pië van Kobbekens" (= Petrus Grijseels) binnen.

Onze cafés op het dorp waren onder andere: "Jef van Lemmens" (= Jozef Van der Speeten)', bij "Liza Spoins" (= Vernailen)', bij "Fons Avoux" (=

' Jef maakte ook kloefen.

' Felix Vernailen werkte in de koolmijn. Op zeker ogenblik bleef hij thuis en begon schoenen te maken en te repareren. Alle mijnwerkers van Pamel en omgeving lieten daar hun schoenen herstellen. Felix heeft zo zijn 'kest' thuis verdiend. Zijn zoon Frans is coureur geweest.

Alfons Van Eeckhout)⁹ en zijn zuster Tavier, achter de kapel.

Alhoewel, mijn vader Theodoor ging wel bij Romain Couck op café. Mijn vader discussieerde graag met Romain. Romain gaf trouwens iedereen altijd gelijk. Romain Couck werd "de floeren" genoemd omdat hij steeds een fluwelen vest, onder-vest en broek aan had. Romain Couck stond na de oorlog op de lijst van de Daensisten. Feitelijk waren dat toen geen Daensisten meer maar de C.V.P. Hij is nog burgemeester geweest en is gestorven als burgemeester.

Toen 'madam' op de lijst stond werd op haar een liedje gemaakt door "de kik" (= Jozef Nuyts). Dat ging zo:

Madam uit 't fabriek die geeft heur op
en zij heeft het goed in hare kop
dat zij zou burgemeester zijn
dat ware fijn zo een vrouw vol venijn.
Haar hovaardij en hare heerschappij
haar dwingelandij en haar hoveerdigheid.
Zij neemt het werkvolk allen tot hunnen loon
Gedenk de boeren en hun landen
hoe ze alles heeft verpand
en de werkman heuren loon
en dat is niet al te schoon
dat is zeker en dat is waar
en de boeten die zijn groot
't is de werkman zijnen dood...

Rechtover de gemeenteschool woonde "Ward Tobie". Dat was een oude jonkman. De Daensisten kwamen daar bijeen toen de stemmen geteld werden bij de verkiezingen. Men kon er dan bier krijgen. Met de Daensistische stemmentellers was afgesproken

⁹ Alfons was jonkman en hield een boerderijtje van een koe of twee.

dat bij het begin van de telling een tabakszak op de vensterbank zou gezet worden. Bij winst van de Daensisten zou de zak weggenomen worden. De tabakszak bleef echter staan en de spanning steeg enorm bij de aanwezigen. "Klaksken" (= Gregorius Van de Perre), jonkman en knecht op het Hof ter Schoor, maakte zich daarover lastig. Plots greep hij zijn kloef en sloeg de tabakszak met ruit en al naar beneden. Lieken Van Holsbeek vrouw van "Stepken" (= Theofiel Steppe) was ook erg opgewonden. Zij herhaalde steeds: "Verdomme, ja, we hebben eraf! Dat zou ik nog eens willen beleven! Verdomme.."

Vechtpartijen gedurende de verkiezingstijd zijn er praktisch niet geweest. Kwade gevechten zeker niet. Ruzie en ambras waren er wel. Vooral als er iemand van partij veranderde waren de gemoe-deren opgehitst. Daar kwam altijd veel ruzie van.

HOOFDCIJNSPLICHTIGEN VAN OKEGEM (1295-ca.1330).

door Herman Van Isterdael

1. Inleiding.

Het is algemeen bekend dat hoe verder men in de tijd terugkeert hoe zeldzamer het geschreven woord voorkomt. Het oudste origineel archiefstuk in België dateert van 819 en is afkomstig van de voormalige St.-Baafsabdij te Gent. Het wordt bewaard in het Rijksarchief te Gent.

Dank zij de activiteit van monniken die stukken steeds kopieerden (vandaar de naam kopiisten) of afschreven zijn ook nog afschriften van oudere teksten bewaard gebleven. De oudste stukken uit de middeleeuwen zijn meestal afkomstig van geestelijke instellingen. Abdiën bewaarden hun oorkonden immers met zeer grote zorg. Via deze charters raakten veel namen bekend van kerkelijke en wereld-

lijke hoogwaardigheidsbekleders die als getuigen in deze stukken opgesomd werden. Namen van gewone mensen komen uiterst zelden in de deze bronnen voor. Daar zijn meerdere redenen voor waarop we hier niet kunnen ingaan maar signaleren we bijvoorbeeld de hoge prijs van perkament, het beheersen van het schrift, de mondelinge traditie die een schriftelijk bewijs overbodig maakte.

Een naamlijst met inwoners van Okegem (niet alle inwoners!) daterend van het jaar 1295 is dus iets uitzonderlijks.

2. De hoofdcijnsplichtigen¹.

Eén van de weldaden van de Franse revolutie is het bij wet afkondigen van de vrijheid en gelijkheid van alle mensen. Wat voor ons thans vanzelfsprekend lijkt is een verworvenheid van de laatste 200 jaar! De naamlijst die hierna volgt heeft alles met "vrijheid" te maken. In de middeleeuwen had men sociaal gezien, ruw geschetst, twee standen namelijk vrijen en onvrijen. Deze status was erfelijk. Nochtans was overgang van de ene stand naar de andere mogelijk. Bij het huwelijk van een vrij man met een onvrije vrouw werden de kinderen onvrij. Een lijfeigene kon door zijn heer vrijgelaten worden. De lijfeigene werd oorspronkelijk verhandeld als koopwaar.

Het juridisch statuut van de vrije personen werd echter ook bedreigd. In de 12de en 13de eeuw waren sommige machtige heren er op uit om vrije lieden

¹ Voor een lijst met wetenschappelijke werken over dit onderwerp zie: Godding, Ph., *Le droit privé dans les Pays Bas méridionaux du 12e au 18e siècle*, Brussel, Académie royale de Belgique, *mémoires de la classe des lettres*, tome XIV, fascicule 1, 1987, p. 50.

tot hun lijfeigene te maken². Met het oog op dit gevaar verkozen vele vrije lieden zich onder de bescherming van een kerk of abdij te plaatsen. Ze verloren hun volle vrijheid en werden een soort halfvrijen. Men noemde ze vrijgewijden.

Een tweede manier waarop men vrijgewijde kon worden was de schenking van lijfeigenen door een heer aan een kerkelijke instelling. Een voorbeeld hiervan is de schenking door Aelidis, vrouw van Boelare. In 1238 schonk ze al haar lijfeigenen en de vreemdelingen die woonden te Over- en Nederboelare aan de St.-Adriaansabdij te Geraardsbergen¹. Ze werden vrijgewijden.

Voor deze lijfeigenen waren er onmiskenbaar voordelen aan verbonden. In ruil voor de geboden bescherming betaalden de vrijgewijden aan de kerkelijke instellingen een hoofdcijns (= belasting per hoofd) van 2 denier per jaar. Ze betaalden tevens 6 deniers bij het huwelijk van een kind. De erfgenamen betaalden 12 deniers bij een overlijden. Kinderen van een vrijgewijde vrouw waren tevens vrijgewijden. De status vererfde via de vrouw, de stand van de vader was van geen tel. De macht en invloed van de kerk groeide gestaag. In de 13de eeuw werden edelen die de rechten van de kerk schonden gestraft. Tegenover de 12de eeuw is er een grote evolutie merkbaar. Toen kon bijvoorbeeld nog Gerard van Grimbergen, heer van Ninove, ongestraft de abdij van Ninove beroven. De bescherming die de kerken en abdijen boden was dus erg effectief en reëel. Ze strekte zich ook uit over de vrijgewijden. De hoofdcijnsplicht werd afgeschaft bij de Franse revolutie.

² Warlop, E., *De Vlaamse adel voor 1300, Familia et Patria*, 1968, p. 309.

¹ Warlop, E., p. 311.

Abdijen die hoofdcijnsplichtigen bezaten hadden hieruit een vaste bron van inkomsten. De bezitters ervan maakten geregeld lijsten op van de namen van hun cijnsplichtigen en vulden ze nauwkeurig aan met de nieuwe geboorten en huwelijken¹. Omdat de cijnsverplichting uitsluitend langs vrouwelijke lijn overerfde werden de namen van de kinderen opgetekend na de naam van de moeder.

3. De naamlijsten.

In het archief van de St.-Baafsabdij² zijn een aantal registers met namen van hoofdcijnsplichtigen bewaard gebleven:

- a. nr. R 30d. Lijst van hoofdcijnsplichtigen en prebendarii, en lijst van goederen van de Fermerie en Aalmoezenie, ca. 1223.
- b. nr. R31d. Lijst van hoofdcijnsplichtigen, 1295, bijgewerkt tijdens de volgende generatie.
- c. nrs. K2306 en R41. Registers van hoofdcijnsplichtigen, midden 14de eeuw.
- d. nr. R41 bis. Register van hoofdcijnsplichtigen, 1462 en 1475.

Voor Okegem zijn slechts (b) en (c) bruikbaar. De lijst in (a) beslaat een tweetal bladzijden en deze zijn niet geografisch gegroepeerd. (d) bevat enkel namen van hoofdcijnsplichtigen uit het Waasland.

De namen van hoofdcijnsplichtigen uit het

¹ Maris, A., De hoofdcijnsboeken van het Land van Waas, Vlaamse stam, 3, 1967, p. 233.

² Rijksarchief Gent, archief van het bisdom.

Waasland zijn trouwens reeds uitgegeven⁶. In (c) staat slechts de naam van één inwoner van Okegem namelijk Wouter Medeganc (= Meganck).

Het document (b) bevat heel wat namen van inwoners van Okegem. Het stuk geeft sommige familienamen. Voor de navolgende lijst hebben we de oudste tekst in gewoon lettertype gezet, de toevoegingen van omstreeks 1330 zijn in *cursief* weergegeven.

Yme de alta domo: haar kinderen - Johannes
- Willem
- Verghina, deze

haar kinderen: - *Kathelijne*
- *Egidius*

Agnesa: haar kinderen - *Egidius*
- *Margareta*
- *Willem Gapere*
- *Johannes*
- *Walterus*

Ermengardis dicta Bliecs, *haar dochter Elisabeth*
Maria de beke

Margareta, *haar zuster gehuwd met Richard Backers*
hun kinderen: - *Daniël*
- *Johannes*
- *Elisabeth*

Martinus, haar broer

Heilewidis, haar zuster, met een zoon Egidius
Beatrix Boene

Elisabeth de hechoute, met haar zoon Egidius
Heile gehuwd met Cornelis Temmermans van wie
- *Richildis*

Margareta gehuwd met Richard Polwels
Johannes Corbel de Denrehoutem

⁶ Annalen van de oudheidkundige kring van het land van Waas 1955, 1957 en 1963 door E.H. A. Van Geertsom.

Illustratie: Weergave van de namen zoals ze in het register van 1295 opgetekend werden (Okegem en Iddergem)

Heilewidis de Bakerghem: haar kinderen

- Egidius

- Elisabeth

Elisabeth dicta ranenteres: haar kinderen

- Matta

- Elisabeth

Soykinus zoon van meester Willem Bartmakers

Katharina gehuwd met Egidius Scermers: hun

kinderen - Elisabeth

- Hela

Katharina gehuwd met Richard Cantart: hun zoon

- Hennen

De tekst is in het Latijn: yme de alta domo is yme van het hooghuis; dicta = gezegd; filius = zoon; uxor = echtgenoot; liberi = kinderen. De meeste inwoners worden slechts genoemd met hun doopnaam. De familienamen zijn op dat ogenblik nog niet ingeburgerd. Ondervernoemde familienamen verwijzen naar beroepen en woonplaatsen (bakker, timmerman; Beke, Bakergem, Eeckhout). Familieverwantschappen leggen naar die periode voor deze familienamen is uitgesloten.

Aanwezige familienamen

Willem Gapere

Ermengardi Bliecs

Maria de beke (= Van der Beken, Beeckman)

Richard Backers (= De Backer)

Beatrix Boene (= Boone)

Elisabeth de Hechoute (= Van Eeckhout)

Cornelis Timmermans

Richard Polwels (= Pauwels)

Joannes Corbel

Heilewidis De Bakerghem

Elisabeth Ranenteres

Willem Bartmakers

Egidius Scermers

Richard Cantart of Cautart.

JUBILEUMVIERING 100STE VERJAARDAG VAN DE STICHTING VAN DE DAENSISTISCHE CHRISTENE VOLKSPARTIJ

Okegem, vrijdag 16 april 1993. Voorstelling van het boek van Frans-Jos Verdoodt, De zaak Daens. Een priester tussen Kerk en christen-democratie, uitgegeven door het Davidsfonds.

Een ongeziene toeloop van volk. Een grote massa stond op de binnenkoer van het buurthuis. De avond was buitengewoon goed: een gesprek tussen de auteur en journalist Pol Van den Driessche, intermezzo van harpiste Katleen De Vylder en optreden van woordkunstenaar Eric Vermeiren. Deze laatste bracht diverse fragmenten uit historische teksten. Werkelijk aangrijpend!

Okegem, zondag 18 april 1993. Jubileumviering. Het verloop kent U allen via de diverse televisiezers en kranten. Raf De Smet maakte een videofilm van het hele gebeuren. Indien U het wenst kan U altijd deze film bij de heemkring ontlennen. De zaal van het buurthuis was net groot genoeg om de talrijke aanwezigen een zitplaats te gunnen. Achteraf ontvingen we veel felicitaties over de goede organisatie.

Weet je wat persoonlijk het meest genoegendeed? Het optreden van de koninklijke harmonie 'Eendracht is macht'! Tientallen jaren is Okegem het toneel geweest van een strijd tussen twee politieke families. Zelfs families werden uiteengerukt omwille van de politieke gezindheid. In april 1993 luisterde de vroegere fanfare van de 'katholieken' deze Daensistische herdenking op. Iets wat een tiental jaren geleden nog echt ondenkbaar was.

Dank aan het bestuur en de muzikanten voor dit betekenisvol signaal. Het bewijst dat we in onze kleine parochie ook echt 'groot' en grootmoedig kunnen zijn.

WERELDRECORDHOUDER FRIETEN BAKKEN AFKOMSTIG VAN OKEGEM

Rudy Vanderpoorten, zoon van Leon, startte op 12 april 1993 zijn poging om het wereldrecord frieten bakken te breken. Op zaterdag, na niet minder dan 122 uren, stond het record op zijn naam.

Rudy, van Okegemse afkomst, runt de frituur "Gemeenteplein" te Liedekerke. Hij woont te Liedekerke sinds zijn huwelijk. Zijn prestatie haalde verscheidene kranten en hij zelfs te gast in het VTM-programma "Zondag-Josdag". Het gemeentebestuur van Liedekerke promoveerde Rudy meteen tot ereburger. Speciaal vermeldenswaard is het feit dat Rudy de opbrengst van deze uithoudingsmarathon bestemde voor het bezigheidstehuis voor gehandicapten "de Valier" te Liedekerke. De centen zijn er broodnodig voor de nieuwbouw. De totale opbrengst bedroeg 602.135 frank!

Hartelijk proficiat voor Rudy en zijn familie, die hem trouwens op alle mogelijke manieren steunde.

STATION OKEGEM

Op zondag 23 mei 1993 ging definitief het loket dicht van het station te Okegem. Treinreizigers kunnen nog wel opstappen maar geen kaartje meer kopen.

In de 258 belangrijkste stations van België krijgt de reiziger binnenkort zijn kaartje of abonnement via een machine automatisch toegeschoven. Voor 63 andere stations was die automatisering, volgens de directie van de spoorwegen, te duur en dus niet verantwoord. Zo sneuvelde ook Okegem. Kaartjes en abonnementen kan men in Ninove, Denderleeuw en Liedekerke aanschaffen. Wie vooraf

geen kaartje kon kopen kan dit nog op de trein. Men moet dan wel de kaartjesknipper verwittigen.

HERABONNERING

Het ledenaantal van de heemkundige kring groeit jaarlijks. Het is zeer hartverwarmend vast te stellen hoeveel leden hun bijdrage fors verhoogden als steun voor de vereniging. Dank!

OPEN MONUMENTENDAG 1993 OP 11 EN 12 SEPTEMBER

Dit jaar staat de open monumentendag in het teken van het licht. Het programma ligt reeds vast en is zoals de vorige jaren meer dan de moeite waard. Het dorp in de kijker is ditmaal Denderwindeke.

Zaterdag 11 september: te Ninove een geleide avondwandeling langs verlichte monumenten met aandacht voor een aantal glasramen langs het parcours. De wandelingen starten aan het Oud-Stadhuis, Uodstrijdersplein.

Zondag 12 september: Tentoonstelling te Ninove en openstelling van de abdijkerk en archeologische site op het Kerkplein. Gidsen staan ter beschikking.

Denderwindeke: wandelroute langs de "wegom" en openstelling van de parochiekerk St.-Petrus, de molen "Ter zeven wegen" en de voormalige kasteelhoeve. Er is tevens een rondleiding, met geschiedkundige toelichting, voorzien langs de eerste vestigingskern van Denderwindeke.

Wie reeds deelnam aan deze open monumentendagen behoeft geen aansporing. Voor al de anderen: het is werkelijk de moeite waard!

INHOUD

Gesprek met een daensist: Frans Van Houtem ...	25
door Herman Van Isterdael	
Hoofdcijnsplichtigen van Okegem (1295-ca.1330) .	36
door Herman Van Isterdael	
Jubileumviering 100ste verjaardag van de stichting van de Daensistische Christene Volkspartij ...	43
Wereldrecordhouder frieten bakken afkomstig van Okegem	44
Station Okegem	44
Herabonnering	kaft
Open monumentendag 1993 op 11 en 12 september	kaft

MEDEDELINGEN HEEMKRING OKEGEM

18de jaargang, 1993, nr. 3-4
Verschijnt driemaandelijks

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27,
Okegem

(054/32.23.02)

Secretaris: Patrick Praet, Rode Kruisstraat 19,
Ninove

(054/32.71.58)

Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleer-
straat 19, Okegem

(053/66.76.89)

Bestuursleden:

Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem

(054/33.55.75)

Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem

(054/33.48.70)

André Segers, Idevoordelaan 25, Okegem

(054/33.65.68)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur
van Ninove en van het provinciebestuur van Oost-
Vlaanderen.

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael
Idevoordelaan 27, 9400 Okegem-Ninove

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van
zijn artikel.

Kaft: Woning waar de Christen Democratische partij
te Okegem gesticht werd.

Okegem en Okegemnaars tijdens W.O. II - dl. 4

Jozef De Smet: een levensverhaal

Enkele maanden geleden vertelde Petrus Van der Weeën me dat oud-Okegemnaar Jozef De Smet in 1992 te Lissabon overleden was. Hij deed me toen ook het verhaal van Jozefs leven uit de doeken en hij kon me overtuigen dat zijn belevenissen zeker een bijdrage voor *Mededelingen* overwaard was.

De 60-plussers bewaren misschien nog vage herinneringen aan die levenslustige jonge man die Okegem tijdens W.O. II stiekem verliet en langs de ontsnappingsroute Engeland bereikte. Na W.O. II gleed hij voor de meeste Okegemnaars de mist in. We willen in deze bijdrage een felle lamp richten op de uitzonderlijke en gedurfde prestaties van deze man wiens leven al te vroeg eindigde.

Jozef De Smet zag het levenslicht te Okegem op 4 augustus 1923. Hij was het eerste kind uit het gezin Ghisleen De Smet (°Iddergem, 23-11-1896) en Martha Van de Perre (°Okegem, 14-1-1901). Ze stapten op 3 augustus 1921 te Okegem in het huwelijksbootje. Dit huwelijk werd verder nog gezegend met een tweede zoon Edouard (°Okegem, 12-3-1928) en een dochter Marie Louise (°Okegem, 23-9-1937). Het echtpaar vestigde zich na hun huwelijk in het huis nr. 30 van de Rattenberg. De straatnaam werd echter na W.O. II in Leopoldstraat gewijzigd.

Jozef liep te Okegem school: hij doorliep de bewaarschool en het eerste studiejaar in de aangenomen "kloosterschool". Het was in die tijd de gewoonte dat de jongens, na hun eerste communie en nadat ze het eerste leerjaar beëindigd hadden, overgingen naar het tweede leerjaar in de "meesterschool" of de gemeentelijke school. Na het tweede leerjaar lager onderwijs volgde hij het lager onderwijs in een preventorium te Pepinster. Hij werd er heen gestuurd op aanraden van de dokter om te herstellen van een aandoening op de luchtwegen. In die school deed hij heel wat kennis op van de Franse taal maar miste het dorpsleven waaraan hij graag deelnam. Hoeveel jaar hij precies in Pepinster verbleven heeft, kon niemand mij met zekerheid vertellen. Het is echter een feit dat hij in september 1935 in de Staatsmiddelbare jongensschool te Ninove (men sprak toen nog van de *Ecole moyenne*) de middelbare studies aanvatte.

Hij voltooide de "drie moyens", de drie klassen van de middelbare school, samen met Petrus Van der Weeën, met brio want hij was een flink student. Hij

kreeg daarna de kans om verder te studeren, wat toen een uitzondering was voor een jongen uit een arbeidersgezin. Hij wou graag het diploma van het hoger middelbaar onderwijs behalen en ging daarom naar Aalst waar hij in september 1938 in het Koninklijk Atheneum de hogere middelbare studies aanving.

Die moest hij evenwel onderbreken bij het uitbreken van de oorlog in mei 1940. Zoals alle jonge mannen van 16 tot 35 jaar moest hij zich op 15 mei naar een rekruteringscentrum van het Belgisch leger begeven om ingelijfd te worden bij de Werfreserve.

Na maandenlange rondzwervingen in Frankrijk kwam hij op 12 augustus 1940 behouden te Okegem terug. Jozef was er echter de man niet naar om bij de bakken te blijven zitten. Met zijn diploma van lager middelbaar onderwijs op zak vaagde hij samen met zijn vriend Petrus Van der Weeën zijn kansen bij de N.M.B.S. Nadat hij in het examen geslaagd was, werd hij in 1941 tot treinwachter aangesteld. In dat zelfde jaar werd hij ook opgenomen in het groepje Okegemse verzetslieden dat een ondersector werd van de Aalsterse sector van de Witte Brigade-Fidelio. Deze groep was in het begin vooral actief met het uitdragen van sluikbladen (*De Vrijshutter*) en inwinnen van inlichtingen over bewegingen van de Duitse bezetter. In de loop van 1941 werd het personeel van de N.M.B.S. geconfronteerd met het probleem van de verplichte tewerkstelling in Duitsland.

In mei 1941 vorderde de Duitse militaire overheid 5.000 Belgische arbeiders voor de werkhuizen van de Duitse spoorwegen op, evenals stokers en machinisten voor zijn locomotief-loodsen. De Duitse bezetter drong in september 1941 opnieuw aan omdat de aanwerving van spoorwegarbeiders voor het Reich niet het verhoopte aantal had opgeleverd.

De spoorwegmannen behoorden tot de allereerste werkweigeraars. Reeds in de zomer van 1941 toonden ze hun onverzettelijke houding. Van de ca. 35.000 man die de groep van het spoorwegpersoneel toen uitmaakte, waren er maar een viertal die zich lieten overhalen vrijwillig naar Duitsland te gaan werken.

De hoge ambtenaren van de Maatschappij der Belgische Spoorwegen werkten het verzet in de hand en werden door de Duitsers van sabotage beschuldigd. In zitting van maart 1942 weigerde de Raad van Beheer resoluut om 4.000 personeelsleden aan te duiden die naar Duitsland zouden vertrekken.

In december 1942 stelde de Duitse overheid 8.600 bij naam aangeduide spoorwegarbeiders in gebreke om zich in Duitsland in dienst van de oorlogsin-

dustrie te stellen. Onmiddellijk gingen de Luikse spoorwegmannen, in verstandhouding met het personeel van de Posterijen, in staking. Zij hervatten het werk steeds onder bedreiging van een massale wegvoering naar Duitsland. Er waren ook geveinsde afreizen. Op het perron overhandigde de gedepoteerde zijn controlebriefje aan de afgevaardigde van de *Werbestelle*. Hij zette zijn valies in het net en mengde zich onder de menigte. De trein vertrok en onze man, van zijn perronkaartje voorzien, spoedde zich naar de uitgang van het station terwijl de trein een koffer meevoerde die niemand zou opvorderen.

Jozef De Smet behoorde ook tot de groep spoorwegmannen die verplicht werden in Duitsland te gaan werken. Hij kreeg in november 1942 zijn convocatiebrief. Hij begaf zich op de aangeduide dag in zijn pak van treinwachter en met de nodige bagage naar Brussel. Maar in plaats zich naar de trein met bestemming Duitsland te begeven, stapte hij gewoon een trein op die hem naar Doornik bracht. Waarschijnlijk liep hij met dit "ontsnappingsplan" reeds geruime tijd in zijn hoofd. Jozef was immers een idealistische en durvende jonge man. Van bij de aanvang van de bezetting was hij bezeten door een grote ijver om zijn land te dienen, desnoods met inzet van zijn leven.

Hij wist reeds iets af van de "ontsnappings- of vluchtlijnen" naar Engeland. Daarom koos hij op die dag bewust de weg naar de vrijheid. In Doornik zocht hij een contactpersoon op die hem verder zou helpen langs de ontsnappingsroute door Frankrijk naar Spanje en Portugal.

Medio 1941 vatte men in ons land het plan op om doorheen Frankrijk een evacuatieweg naar Spanje tot stand te brengen. Koene mannen trokken op ontdekkingsstocht en plaatsten de eerste "mijlpalen" op de weg. Doch in Spanje zelf moest nog de eerste schakel van de ketting gevonden worden, want de politie van generaal Franco lag immers op de loer. De eersten die men langs deze lijn door Frankrijk wegbracht, waren Engelse soldaten. Over de Pyreneeën heen bracht men hen in Spanje tot bij de Engelse consulaten van waaruit ze dan Groot-Brittannië konden bereiken.

Maar ook vele verzetslieden wilden tijdens de bezetting hier weg en verkozen liever mee te strijden met Engelse troepen dan met het verzet aan de Duitse nederlaag te werken. Vooral de "verbranden", diegenen die werden gezocht door de Duitsers en hier nog weinig nut hadden, waren kandidaat voor de vlucht naar Engeland. Voor allen die het er op waagden was het een zware en gevaarlijke onderneming. Want bij elke richting die ze ook uit wilden ondervonden ze tegenstand en bovendien was de tocht bijna noodzakelijk erg lang.

De overgrote meerderheid van de "vluchters" koos de weg naar het zuiden. Ook al was het een serieuze omweg - meer dan duizend kilometer lang - ,

onderbroken door veel grenzen, toch bood deze weg de meeste voordelen. Hij werd dan ook genomen door nagenoeg alle kandidaten voor Engeland. Laten we de moeilijkheden even op een rijtje zetten. Eerst moesten de vluchtelingen die uit België vertrokken de Belgisch-Franse grens over. Die had echter haar politieke betekenis verloren. Een tweede grens, die beter bewaakt was, was de scheidingslijn tussen het gebied van von Falkenhausen (België en Noord-Frankrijk) en dat van bezet Frankrijk zelf. Als men eenmaal over die scheidingslijn was, die min of meer gelijk liep met de loop van de Somme, kon men twee kanten uit. Ofwel richtte men zich op onbezet Frankrijk naar Vichy, Montpellier, Toulouse (dus langs het hele Franse zuid-oosten). Ofwel hield men het bij de westelijke route en ging men de kanten van Bordeaux uit naar Bayonne en Biarritz. Koos voor men deze laatste route, dan kon men zonder grenzen te passeren komen tot aan de westelijke Pyreneeën en de Spaanse grens. Wou men de oostelijke weg volgen, dan moest men eerst nog over de zogenaamde "demarcatielijn" komen, de grens die bezet van onbezet Frankrijk scheidde en die zeer streng bewaakt werd.

Niettegenstaande evenwel deze bijkomende moeilijkheid kozen de meeste vluchtelingen voor de oostelijke route omdat ze minder kilometer af te leggen hadden en omdat ze in het onbezet gebied van Frankrijk een grotere bewegingsvrijheid hadden. Ze konden daarenboven rekenen op georganiseerde hulp die hen over de Pyreneeën hielp en hen bij de diplomatieke Belgische diensten in Spanje en Portugal bracht. Ook later, wanneer de Duitsers op 11 november 1942 heel Frankrijk bezetten, had deze weg naar het zuiden de voorkeur van de meeste vluchtelingen. Zo zijn er ongeveer 5.000 geweest die het gewaagd hebben langs de oostelijke weg, terwijl er maar een duizendtal de westelijke weg hebben gekozen.

Wanneer de Duitsers ook de oostelijke Pyreneeën controleerden, ging de "ontsnappingsroute" meestal over de westelijke Pyreneeën door de vallei van de Iraty heen in de omgeving van Saint-Jean-Pied-de-Port. Langs een kabelbaan van een aftandse houtzagerij geraakten de vluchtelingen naar boven. Van hieruit lagen de eerste en Engelse ambassades (of consulaten) in San Sebastian niet ver meer af. Deze laatste functioneerden als *relais* met Lissabon die de uitvalspost naar Engeland was.

De Pyreneeën waren de zwaarste hinderpaal op de reis, zowel vanwege de fysieke inspanning die van de vluchtelingen gevergd werd als vanwege de controle van de Franse gendarmen en de Duitse *Wehrmacht* aan de Franse kust en van de *Guardia Civil* aan de Spaanse kust. Deze laatste was in het begin bijzonder streng voor degenen die zij oppakte en het merendeel werd naar het beruchte gevangenkamp van Miranda-del-Eira gebracht. Later toen de zaken er voor de Duitsers niet meer zo rooskleurig uitzagen, begon de

Spaanse politie wat meer door de vingers te zien.

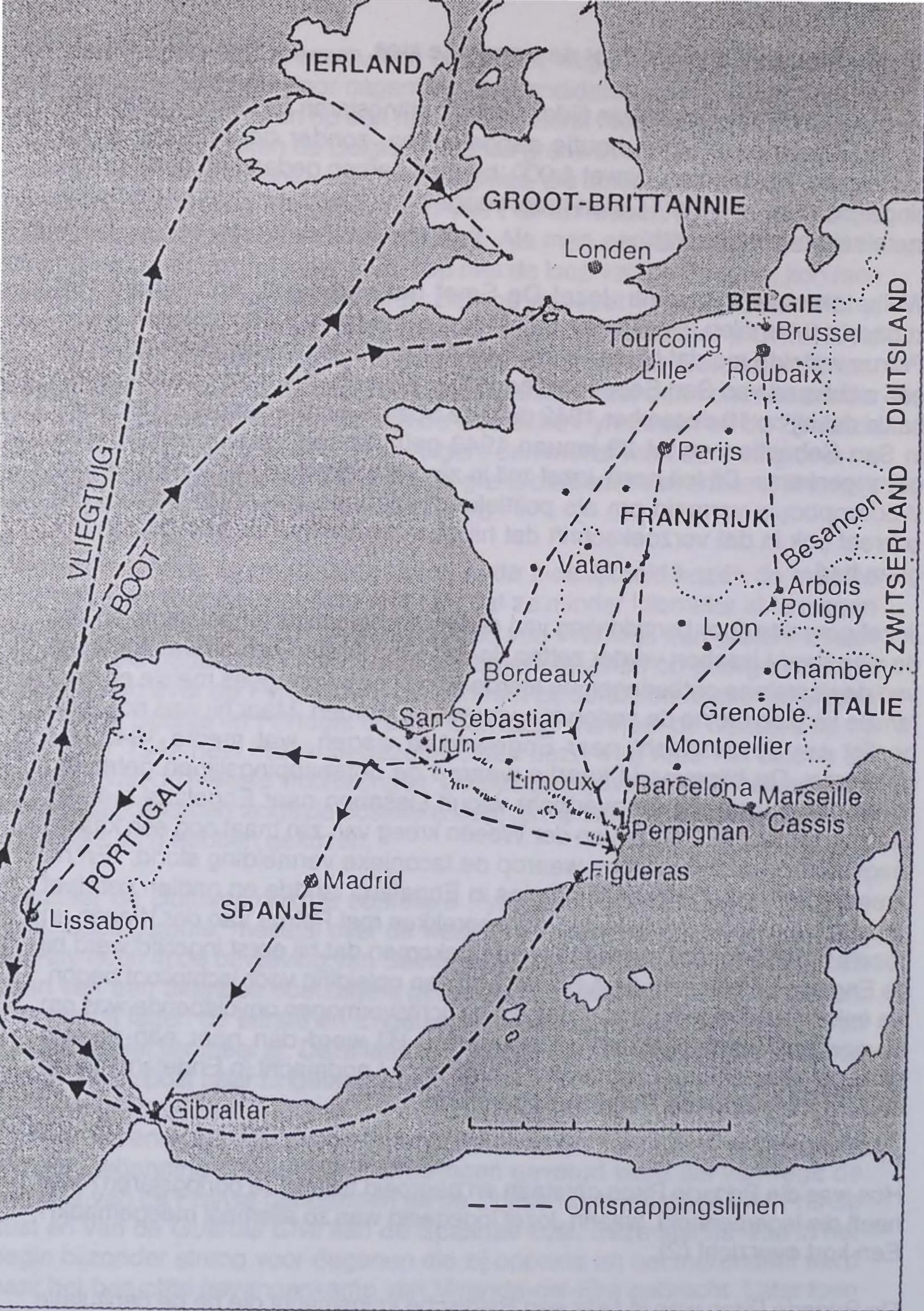
Meer dan 2.000 personen zijn tijdens de bezettingsjaren uit België vertrokken en in Engeland op eigen houtje aangekomen, zonder de hulp van enige organisatie. De anderen, zowat 4.000, hebben beroep gedaan op de ontsnapingslijnen (zie kaartje)(1). Men moet vooral hun moed bewonderen, hun vermetelheid en volharding.

Welke ontsnappingsroute Jozef De Smet gevolgd heeft, hebben we niet kunnen achterhalen. Heel waarschijnlijk opteerde hij voor de westelijke route. Petrus vertelde me dat hij drie weken na het spoorloos verdwijnen van Jozef een zichtkaart van San Sebastian toegestuurd kreeg. We hebben ook achterhaald dat hij op 10 december 1942 door de Spaanse politie aangehouden werd in San Sebastian en tot 29 januari 1943 geïnterneerd was in een Spaans gevangenkamp. Dit feit heeft Jozef zelf in zijn verzoekschrift tot de minister van Wederopbouw vermeld om als politieke gevangene erkend te worden. Hij schreef ook in dat verzoekschrift dat hij geen zware mishandelingen ondergaan had.

Jozef geraakte door bemiddeling van de Belgische consul uit het kamp en kon de weg naar Lissabon verder zetten. In deze havenstad kon hij wat bekomen van de doorstane ontberingen en leerde er ook een Portugees meisje en haar familie kennen die na de oorlog zijn vrouw zou worden. Maar hij was nog altijd beslist om de overtocht naar Engeland te wagen, wat medio 1943 ook gebeurde. Op bijgevoegd kaartje waarop de ontsnappingslijnen getekend staan merkt u op dat de overtocht vanuit Lissabon naar Engeland met het vliegtuig gebeurde. Petrus Van der Weeën kreeg van zijn maat nog een kaartje toegestuurd vanuit Lissabon waarop de laconieke vermelding stond: "En nu over de grote plas". Waar hij precies in Engeland landde en nadien verbleef hebben we niet achterhaald. Uit de gesprekken met Petrus Van der Weeën en Jozefs broer Edouard zijn we te weten gekomen dat hij eerst ingelijfd werd bij de Engelse Luchtmacht (R.A.F.) waar hij een opleiding voor jachtpiloot begon. Na enkele tijd stelde men vast dat zijn gezichtsvermogen onvoldoende was om bijvoorbeeld nachtvluchten uit te voeren. Hij werd dan naar een andere kazerne overgeheveld, namelijk de Belgische Landmacht in Engeland die bij de bevrijding Brigade Piron werd genoemd.

Hoe was die Brigade Piron ontstaan en gegroeid tijdens de oorlogsjaren? Wat heeft die legereenheid, waarin Jozef ingedeeld was zo allemaal meegemaakt? Een kort overzicht (2):

De Brigade Piron was in feite een Belgische krijgsmacht die na de capitulatie

van het Belgisch leger in 1940 terug in Engeland werd samengesteld. De Belgische regering in Engeland besloot de strijd aan de zijde van de Geallieerden voort te zetten en daartoe alle middelen te gebruiken. Ze kwam in moeilijke omstandigheden tot stand en kon aanvankelijk niet rekenen op de steun van de Geallieerden. Ze telden in 1944-45 reeds ca. 10.000 manschappen.

Vanaf juni 1940 waren in Engeland kleine groepjes soldaten aangekomen die de eerste kern van het Belgisch leger in Groot-Brittannië vormden. Daarbij voegden zich de militairen die naar Frankrijk waren geëvacueerd en na de Franse capitulatie (juni 1940) weigerden gevolg te geven aan het bevel om naar België terug te keren. Ze beproefden liever in het geheim in Spanje te geraken om zo verder Engeland te bereiken.

Later kwamen uit België afzonderlijke groepjes van ontsnapte soldaten, ontmaskerde agenten of patriotten die uit het bezette land ontsnapten. Het eerste bataljon, officieel op 8 oktober 1940 gevormd, telde reeds begin december 1940 ruim 800 manschappen. Dat bataljon nam tot begin 1943 slechts deel aan brigade-manoeuvres.

Op 21 januari 1943 werd dit bataljon ontbonden, doch uit de effectieven werden drie onafhankelijke eenheden gevormd, die na gemotoriseerd te zijn, deelnamen aan de gevechten van de bevrijding van Frankrijk, België en Nederland.

Tegelijk met het 1ste Bataljon Fuseliers werden een batterij veldartillerie van twaalf stuks, een eskadron pantserauto's, een compagnie van de genie, een brigadetrein en een veldambulance gevormd. Al deze eenheden werden in één enkele groep samengebracht. Die groep kreeg op 3 augustus 1944 voor het vertrek naar Normandië de naam "brigade" en werd onder het bevel geplaatst van kolonel Piron.

Zodra zij ontscheept was in Normandië, werd de Brigade Piron direct de strijd ingezet en onderging de vuurdoop. De 21ste augustus 1944 trok de Brigade Cabourg en Houlgate binnen en de 25ste augustus bevrijdden ze Honfleur (stadje aan de Normandische kust). Eind augustus kreeg ze het bevel de Seine over te steken en zo snel mogelijk tot Le Havre door te dringen. Op 2 september 1945 kreeg de 1ste Belgische Brigade het bevel zich naar Atrecht te begeven.

Ondertussen was het Duitse front ineengestort en konden de geallieerde troepen oprukken naar België. In de avond van 2 september werd besloten de "rush" op Antwerpen te ondernemen dat door het 30ste Britse legerkorps zou uitgevoerd worden. De morgen van 3 september begon de pantserdivisie de tocht en bereikte in de loop van de namiddag de Belgische grens. In de namiddag van 3 september 1940 bolde de jeep van kolonel Piron de Belgische

grens over en bereikte de brigade Brussel in de late avond. De Britse generaal Horreks deed op 4 september 1944 zijn intrede te Brussel. De Brigade Piron begeleidde hem op zijn weg naar het Koninklijk Paleis. Een enthousiaste menigte omstuwde de kolonne die herhaaldelijk diende te stoppen. Onze Belgische soldaten beleefden er een onvergetelijk onthaal en kregen enkele dagen rust te Brussel.

Van die rust profiteerde soldaat Jozef De Smet om op 5 september op bezoek te gaan bij zijn ouders en familie in Okegem. Waarschijnlijk werd hij in een jeep naar Ninove gereden en daar wachtte hem een onvergetelijke gebeurtenis. Ninove vierde op die dag immers de bevrijding van de stad en de terugkeer van burgemeester Behn. Soldaat Jozef De Smet, die van Ninove naar Okegem zou gaan, werd op straat aangesproken en meegetroond naar het stadhuis waar hij samen met de personaliteiten mee op de pui verscheen. Er werd van dit gebeuren een foto gemaakt waarop een militair te zien is. Dat was niemand minder dan de Okegemnaar Jozef De Smet. Die foto verscheen in het septembernummer van Ninove-Info van 1984. Na dit vertoon spoedde hij zich naar het ouderlijk huis te Okegem waar hij met open armen ontvangen werd en heel wat te vertellen had.

Na een korte rust te Brussel rukte de Brigade Piron verder op en trok in de avond van 11 september Leopoldsburg binnen. Zij bevrijdde vervolgens het laatste hoekje van Limburg en Maaseik en nam daarna haar stellingen in aan het kanaal van Wessem en de Maas. Gedurende zeven weken verzekerde ze de verbinding tussen de Britse en Amerikaanse legers, en verdedigde met zwakke krachten een uitgestrekt en uiterst gevaarlijk front. Ze misleidde daardoor de vijand aangaande de getalsterkte van haar strijdkrachten. Ze voerde met succes de eerste aanval uit in het offensief dat het 2de Britse leger van het kanaal van Wessem naar de Maas heeft gevoerd.

Door deze wapenfeiten werd de Brigade Piron speciaal vermeld op de Dagorde van het Belgisch leger en kreeg ze de titel mee van "Brigade van de bevrijding". Na vervolgens 2.500 jongeren uit de Weerstand in haar rangen opgenomen te hebben, nam zij in april 1945 deel aan de operaties van het Canadese leger tussen de Waal en de Lek. Aan al die opgesomde operaties nam Jozef De Smet deel, evenals aan de strijd voor de bevrijding van Nederland tijdens de winter van 1944-45.

Op 15 augustus 1945 werd onze dappere militair "naar zijn haardstede" teruggezonden. Misschien gebeurde dit nadat hij zijn ontslag had aangeboden. Zonder verwijl trok hij op naar Lissabon naar zijn meisje Maria-Rosa de Carvalho Carinhas, die hij tijdens zijn ontsnapping uit België had leren kennen. Ze huwden te Lissabon op 26 februari 1947 en het gelukkige paar kwam zich

een maand later te Okegem vestigen in het ouderlijk huis.

Jozef had op 17 juli 1947 een verzoekschrift ingediend bij de minister van Wederopbouw, waarin hij vroeg om de titel van politieke gevangene te mogen dragen. De commissie die hiertoe een onderzoek instelde, verleende hem op 4 april 1950 die gunst. Vanaf die datum kon hij genieten van een speciaal statuut.

Jozef begon in Okegem een zaakje, namelijk het fabriceren van "rekker" of elastiek. De machines die hij hiervoor gebruikte, werden ondergebracht in het aanpalend huis. Op 2 maart 1949 werd te Ninove hun eerste kindje, Amaryllis Maria, geboren. Daar zijn zaken niet al te best floreerden, stopte hij de fabricatie en werkte daarna nog een tijdje bij de R.T.T.

In de loop van 1950 verhuisde het echtpaar naar Lissabon waar op 26 oktober 1950 een tweede kind werd geboren: Jacques Alexandre Eduard. Petrus vertelde me dat Jozefs vrouw Maria-Rosa hier moeilijk kon wennen en vooral last had van het wisselvallig klimaat.

Terug in Portugal zocht Jozef naar een goede betrekking. Die vond hij vlug want hij sprak verschillende talen en waarschijnlijk had de familie van zijn vrouw een goed stootje gegeven. Hij begon als handelsvertegenwoordiger bij een firma die alles wat met brandbestrijding te maken had, verhandelde. Hij moest ook regelmatig Europese handelsbeurzen aandoen en was dus veel op zakenreis. Telkens als hij "in de buurt" was, bijvoorbeeld in Duitsland, Engeland of Frankrijk, regelde hij zijn zaken zo dat hij eens naar Okegem overkwam om zijn ouders of andere familieleden te bezoeken. Jozef De Smet overleed in mei 1992 en kon maar enkele jaren genieten van een welverdiende rust.

(1) *De ontsappingslijnen in België tijdens de 2de W.O., nr. 4: Het verzet.* Antwerpen, 1984.

(2) *Guldenboek van de Weerstand.*

Jozef van der Speeten

Tewerkstelling - Okegemse werkweigeraars en weggevoerden

Na de capitulatie eind mei 1940 wou de bezetter de werkloosheid in België onmiddellijk te lijf gaan: enerzijds door het op gang brengen van de tewerkstelling in België zelf en anderzijds door de werkloze arbeidskrachten er toe aan te zetten vrijwillig naar Duitsland te gaan werken. In 1940 en 1941 werd de tewerkstelling in België op drie fronten gevoerd: door het bedrijfsleven nieuw leven in te blazen, door de wederopbouw te stimuleren en door arbeidsplaatsen te creëren bij de Wehrmacht en andere Duitse diensten.

De tewerkstelling in de wederopbouw bereikte een hoogtepunt in oktober 1940. Toen waren er al ca. 70.000 arbeiders aan het werk om het verwoeste land op te kalefateren. Ook de *Wehrmacht* en andere Duitse diensten (*Organisation Todt*, *Luftgau Marine*, *Feldkommandaturen*) werden ingeschakeld in de strijd tegen de werkloosheid. Men zette arbeiders in bij het laden en lossen in havens en stations om bruggen en wegen te herstellen, om kanalen van oorlogspuin te ruimen, om vliegvelden aan te leggen en te onderhouden, kortom alles wat dringend nodig was om het bezettingsapparaat goed te laten functioneren. Het zwaartepunt van de tewerkstelling werd in de loop van de bezetting geleidelijk verlegd van België naar Noord-Frankrijk. Belgische arbeiders gingen vrijwillig naar Noord-Frankrijk werken, vooral seizoenarbeiders en bouwvakkers. Medio 1941 werden grote groepen langs de kusten van Normandië en Bretagne ingezet om bunkers en duikbootbasissen te bouwen en om vliegvelden aan te leggen. Na 6 oktober 1942 werd dit contingent vrijwilligers aangevuld met verplicht tewerkgestelden en werkweigeraars. Het tweede luik van de strijd tegen de werkloosheid was de "arbeidsinzet" in Duitsland. Hierin zijn twee fasen te onderscheiden: de vrijwillige tewerkstelling tot 6 oktober 1942 en daarna de verplichte.

Zo'n ca. 200.000 arbeiders en arbeidsters zijn vrijwillig in de Duitse fabrieken gaan werken, meestal uit noodzaak "om den brode" daartoe gedreven. De motor van de "Arbeidsinzet" was Groep VII van de afdeling Economie die in de schoot van het militair bestuur was opgericht. De *Ober*- en *Feldkommandaturen* waren met de praktische uitvoering van de arbeidsinzet belast. Zij beschikten over *Werbstellen* (wervingsbureaus) die voor het ronselen van een opgelegd aantal arbeiders instonden. De bezetter wou ook de Belgische bureaus voor arbeidsbemiddeling bij die operatie betrekken wat echter op hevig verzet van de secretarissen-generaal stuitte. In april 1941 werd het Rijksarbeidsambt opgericht en werden de bureaus voor arbeidsbemiddeling Arbeidsambten geheten. De meeste vrijwillige arbeidskrachten werden in de Duitse industrie ingeschakeld, vooral in de bewapeningsindustrie.

De aanloop tot de verplichte tewerkstelling in Duitsland was de afkondiging op 6 maart 1942 van de verplichte tewerkstelling in België, wat op krachtig verzet stuitte van het Belgisch bestuur. Met deze maatregel kon het militair bestuur de arbeiders verplicht aan het werk zetten in bedrijven die voor de oorlogseconomie van essentieel belang waren. Hiertoe werden ook de Belgische Arbeidsambten ingeschakeld. Geen enkele arbeider kon bijvoorbeeld nog vrij van werk veranderen zonder de toestemming van het Arbeidsambt.

Inmiddels kwam men vanuit Duitsland met steeds hogere eisen aandraven en vroeg men naar steeds meer buitenlandse arbeidskrachten om in Duitsland te gaan werken. Er bleef maar één middel over: verplicht werken in het Derde Rijk. Op 6 oktober 1942 verscheen de beruchte verordening van het militair bestuur waardoor alle mannen van 18 tot 50 jaar en alle vrouwen van 21 tot 35 jaar konden verplicht worden naar Duitsland te gaan werken. In maart 1943 werden de vrouwen van verplichte arbeid in het Derde Rijk vrijgesteld. Doch die maatregel bracht weinig of geen baat. Daarom besloot het Militair Bestuur van individuele oproepingen af te stappen en tot collectieve aanwervingen, de zogenaamde "jaarklassenacties" over te gaan. Medio 1943 werd hiermee gestart. Al de personen geboren in 1920 en 1921 kwamen eerst aan de beurt en vanaf maart 1944 werden de jaarklassen 1922, 1923 en 1924 opgeroepen. Ook met deze werkwijze werd niet het verhoopte succes geboekt. Spoedig werden van diverse kanten eveneens initiatieven genomen om de verplicht tewerkgestelden en hun gezinnen met raad en daad bij te staan. Het belangrijkste initiatief kwam van de grote katholieke organisaties (o.a. de K.A.J.) die heel de oorlog heel wat diensten bewezen.

Wie niet van tewerkstelling was vrijgesteld en in geen geval wilde vertrekken, moest onderduiken: ze werden werkweigeraars geheten. Was werkweigeraar: al wie de oproepingen van de *Werbestelle* niet beantwoordde of die bij het vertrek van de transporten niet op het appel verscheen. De meeste Vlaamse werkweigeraars zochten een schuilplaats niet ver van hun huis of bleven gewoon thuis waar ze zich op zolder of in de kelder verborgen. In die periode leefden ze als hazen, hadden veel miserie, weinig eten en nog veel minder nachtrust.

Waalse werkweigeraars zochten meestal heil bij de verzetsgroeperingen. Het grote probleem om de hulpacties aan onderduikers vol te houden was het voortdurend gebrek aan geldmiddelen. De Belgische regering te Londen stuurde daarom twee personen naar België. Ze traden in contact met de jonge bankier Scheyver die onder de schuilnaam Socrates een organisatie creëerde om fondsen te verzamelen en te verdelen. De verdeling van dat geld gebeurde onder toezicht van een verantwoordelijke voor elke provincie, die op zijn beurt enkele betrouwbare personen aanstelde om het steungeld aan de werkwei-

geraars te overhandigen.

Wat deed de bezetter nu om de werkweigeraars op te zoeken? De namen van de op te sporen werkweigeraars werden elke week aan de *Feldgendarmerie* meegedeeld. Maar dit korps beschikte over te weinig manschappen om de jacht op de illegalen goed te kunnen uitvoeren. Om hieraan te verhelpen werden eerst vanaf begin 1943 hulpgendarmen gerecruteerd onder het Belgisch personeel van de *Werbestelle*. Ze werden samen met drie of vier *Feldgendarmen* nu en dan ingezet om uitsluitend plaatselijk op te treden. Einde 1943 werd een *Zivildienst* (burgerlijke opsporingsdienst) opgericht. Het ging om burgers - bij voorkeur aanhangers van de Nieuwe Orde - die in vast verband werden aangeworven. Het personeel van die dienst ressorteerde onder de Wehrmacht. Ze kregen een pistool, een zaklamp, een speciale *Ausweis*, een gratis burgerpak en witte armband die ze alleen als het donker was, mochten dragen. Ze moesten de arbeidskaarten controleren en dienstweigeraars en ondergedokenen helpen opsporen en opleiden. Ze voerden razzia's uit op straat, op een voetbalveld of in een bioscoop. Een aanzienlijk aantal werkweigeraars werd echter niet opgepakt dank zij de valse papieren die ze van het Verzet hadden gekregen. Zij die geklist werden, mochten er op rekenen een baan in het Derde Rijk te krijgen en dan nog in een speciaal heropvoedingskamp waar het allesbehalve prettig was te verblijven.

Er gebeurden ook invallen in particuliere woningen die meestal door verklikkers waren getipt. De meeste onderduikers konden zich echter uit de voeten maken. Represaillemaatregelen zoals bijvoorbeeld inbeslagname van radio's of fietsen, bedreiging van familieleden als gijzelaars mee te nemen, schrikten de onderduikers niet af. Ondanks deze harde repressieve maatregelen slaagde de bezetter er niet in de werkweigeraars de pas af te snijden.

De verplicht tewerkgestelden werden doorgaans met speciale treinen naar hun plaats van bestemming gebracht en werden daar in barakkenkampen ondergebracht (*Gemeinschaftslagers*). Deze waren gewoonlijk in de nabijheid van de werkplaatsen opgetrokken. Wat vooral op de fysieke conditie van de dwangarbeiders woog, waren de lange werktijden, de bombardementen en de kwaliteit van het eten. Het meeste heil werd verwacht van de voedselpakketten uit België die regelmatig tot augustus 1944 aankwamen. In de *Erziehungslagers* die speciaal voor opgepakte werkweigeraars bestemd waren, was de ravitaillering nog erbarmelijker. Na de capitulatie van Duitsland op 8 mei 1945 volgde de repatriëring die voor veel Belgische arbeiders een lang en pijnlijk evenement werd. Velen maakten nog kennis met geallieerde kampen en werden ondervraagd. Aan de Belgische grens werden deze dwangarbeiders met allerlei administratieve rompslomp nog lastig gevallen. Gelukkig werd die onheuse behandeling vlug goedge maakt door het uitbundig onthaal thuis.

waar de familie en de buurt ze hartelijk verwelkomden (1).

Erkende werkweigeraars - weggevoerden

In het Modern Archief van Okegem vonden we onder de titel "Werkweigeraars - Weggevoerden - Weerstanders - Erkenning" een lijst waarop in alfabetische orde 12 namen genoteerd staan van de door de Staat erkende werkweigeraars. Waarschijnlijk hebben deze mannen na mei 1945 een verzoekschrift gericht tot de minister van Wederopbouw om erkend te worden en te kunnen genieten van de voordelen die hieraan verbonden waren. Deze namen waren:

- Cobbaert Marcel, handschoensnijder, ° Okegem 12-9-1920
- De Brabander Justin, werkman, ° Okegem 3-1-1920
- Neukermans Eugeen, bediende, 15-9-1921
- Servranckx Albert, mecanieker, ° Okegem 11-7-1920
- Van de Perre Frans Isidoor, werkman, ° Okegem 10-8-1920
- Van Haecht Leo, bediende, ° Mechelen 22-12-1920
- Van Nerom Robert, bediende, ° Denderleeuw 10-6-1921
- Van Schelvergem Jozef, werkman, ° Pamel 26-4-1922
- Van Snick Maurice, werkman, ° Okegem 9-11-1921
- Van Snick (Petrus) Frans, werkman, ° Okegem 29-7-1921
- Vernailen Paul, smid, ° Okegem 7-9-1922
- Verpaelst Frans, ° Liedekerke 12-3-1908

Heel waarschijnlijk waren er heel wat meer werkweigeraars want als men de jaarklassen 1920, 1921 en 1922 overloopt, zien we dat heel wat meer jongens te Okegem geboren zijn. Vier mannen van deze lijst willen we speciaal vermelden en over hen iets meer zeggen omdat ze als werkweigeraar aangehouden zijn en naar Duitsland weggevoerd zijn. We hielden er ook aan een foto van hen bij de fotoreportage in te lassen. Van één weggevoerde die niet op deze lijst voorkomt, hebben we ook een summier levensverhaal opgenomen.

Cobbaert (Arthur) Marcel werd te Okegem op 12-9-1920 geboren als zoon van Jozef Cyriel en Maria Ida Van Isterdael. Hij nam deel aan de 18-daagse veldtocht als soldaat-milicien van de klas 40 van 10 mei tot 14 mei. Op 15 mei werd hij met zijn eenheid naar Frankrijk overgeplaatst en verbleef daar tot 10 augustus 1940. Hij was één van de eerste weerstanders te Okegem en was de contactman tussen de ondersector Okegem en de sector Aalst van de Witte Brigade. Zo staat hij vermeld in het boek van Jos Ghysens (*Aalst 1940-1944*, p. 90). In het boekje *Het avontuurlijke leven van een Vrijschutter* wordt Marcel eveneens vermeld. Wij citeren hieruit: "Soms werden de Vrijschutters (sluikbladen) ook afgegeven bij een persoon in Okegem, Cobbaert Marcel.

Deze is door ons nooit gezien. Hij die de sluikbladen droeg, bleef maar het vereiste aantal seconden in huis, gaf het pak af aan de moeder en vertrok in een andere richting dan vanwaar hij gekomen was. Deze vrouw verdient ook een pluimpje." Begin mei 1944 werd hij opgepakt door de *Feldgendarmen* op de "Aalstberm". Hij was daarheen getrokken met weerstander Petrus Van der Weeën om contact te zoeken met iemand van de weerstandsgroep van Aalst. Hij had pech. De *Feldgendarmen* kwamen daar toevallig langs om de diefstal van een koe vast te stellen. Marcel die geen "arbeidskaart" had - hij werkte immers als handschoensnijder voor de gebroeders Minner - en tot de jaarklas 1920 behoorde, werd meegevoerd naar Aalst. Van daaruit werd hij naar Weimar (Thüringen) getransporteerd waar hij in een werkkamp verbleef tot midden mei 1945. Hij werd erkend als werkweigeraar-weggevoerde en als gewapend weerstander van 1 juli 1941 tot 7 mei 1944. Marcel overleed te Okegem op 25 februari 1975.

Van de Perre Frans Isidoor werd te Okegem op 10 augustus 1920 geboren als zoon van Achilles en Justine Arents. Hij huwde op 14-1-1942 te Okegem met Van de Perre Alida (° Okegem, 8-11-1921), dochter van Achiël en Irma De Vriendt.

Om zijn gezin te kunnen onderhouden, bood hij zich aan om te gaan werken bij de aanleg van het vliegplein te Chièvres. Daarna vond hij werk te Brussel. Op 26 april 1944 werd hij bij de uitgang van de fabriek door Burgerlijke Opsporingsdienst opgepakt en naar de gevangenis van Vorst gebracht. Van daar werd hij op transport gezet naar Duitsland. Zijn vrouw, die op dat ogenblik in verwachting was, werd op de hoogte gebracht van dit ontstellend feit. Ze probeerde hem vrij te krijgen met een doktersbewijs dat ze zelf naar de *Kommandatur* te Aalst bracht. Maar dit baatte niet.

Frans keerde pas op 10 mei 1945 terug naar Okegem waar hij met veel vreugde begroet werd. Hij overleed te Ninove op 30 maart 1977.

Van Snick Maurits werd geboren te Okegem op 9-11-1921 als zoon van Jules en Hermine Cobbaert. Hij huwde te Pamel op 29 mei 1942 met Maria Sonck, waar hij dan ook verbleef.

Hij had aan de vele oproepingsbevelen van de Brusselse *Werbestelle* geen gevolg gegeven en verkoos de gezonde Pamelse lucht. Hij werd echter op 15 juni 1944 aangehouden op het erf van zijn zijn schoonvader Gavery, op het ogenblik dat hij met een kruiwagen van het veld kwam en vergezeld was van zijn schoonbroer Jozef. Op hetzelfde moment werd ook Antoine Sonck, die op dat ogenblik in de Piezelstraat werkte, aangehouden door een *Zivildahnder*. Bij Tonen werd een fiets opgeëist en het gezelschap vertrok naar Aalst: een *Fahnder* voorop, dan de twee aangehouden en per fiets gevolgd door een tweede *Fahnder* ook per fiets. Rufin De Duffeleer (Vauken genoemd) had van de arrestatie gehoord en ging op zoek naar het viertal. Ter hoogte van het

Vreugdekasteel (Bakergem) haalde hij het groepje in en er ontstond een gevecht in regel. Rufin kreeg echter een ferme klap op zijn hoofd en bleef groggy liggen. Onderweg kreeg het groepje nog gezelschap van twee andere "opspoorders" die hen tot Aalst vergezelden. Van de Aalsterse gevangenis ging het naar het station van Etterbeek waar ze op transport gezet werden naar Reutelingen bij Stuttgart. Daar werden ze vooral ingezet bij de opruiming na bombardementen. Op foto nr. 6 zien we Maurice gekiekt bij zijn aankomst in het barakkenkamp (datum van aankomst is genoteerd alsmede zijn kampnummer). Hij kwam op 15 mei 1945 ongedeerd, doch sterk vermagerd, thuis aan.

Van Snick (Petrus) Frans werd te Okegem geboren op 29 juli 1921 als zoon van Achilles en Hortense Kieckens. Frans negeerde de vele convocaties van de *Werbestelle* van Aalst en verborg zich geruime tijd bij zijn kozijn Jan Albert in de Leopoldstraat. Hij werd daar in 1944 opgepakt door de *Feldgendarmen* en naar het ouderlijk huis in de Neerbeekstraat geleid. Hij kreeg de gelegenheid zich van de nodige kledingstukken en ander gerief te voorzien. Daarna werd hij naar Aalst overgebracht en enkele dagen later naar Duitsland weggevoerd. Hij kon in de loop van 1945 terug naar huis keren.

Op 29 juni 1945 huwde hij te Denderleeuw Julienne Scheerlinck en het echtpaar vestigde zich eerst te Okegem in huis nr. 39 van de Rattenberg. Enkele jaren later verhuisde de familie Frans Van Snick-Scheerlinck naar de Neerbeekstraat nr. 22. Frans overleed te Aalst op 15 oktober 1989.

Van Der Speeten (Frans) Julien is te Okegem geboren op 27 oktober 1922 als zoon van Achilles en Maria Rosalia Neukermans. Nadat hij het 7de leerjaar van het lager onderwijs in de gemeenteschool van Okegem voltooid had, ging hij naar de Staatsmiddelbare Jongensschool van Ninove waar hij de drie lagere middelbare leerjaren afwerkte.

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak - hij was toen 17 jaar oud - werd hij opgeroepen om zich naar een recruteringscentrum van het Reserveleger te begeven. In tegenstelling tot andere lotgenoten die zich meestal naar Frankrijk begaven, bleef hij in België aan de kust rondtoeren. Zo kon hij zich na de capitulatie vlug naar huis begeven waar hij eind mei 1940 reeds arriveerde. Julien had geen zin om zijn jeugd jaren in ledigheid door te brengen, meldde zich reeds in september-oktober vrijwillig aan bij de Arbeidsdienst en werd in Amiens (Frankrijk) tewerkgesteld. Begin 1941 werd hij daar, zeer tegen zijn zin, weggehaald en samen met vele andere ongehuwde mannen naar Duitsland getransporteerd om daar te gaan werken.

Toen zijn contract van "vrijwillige arbeider" afgelopen was, wou hij in geen geval een nieuwe termijn aanvangen. Hij had geluk want medio 1941 werd hij door het toenmalig schepencollege aangesteld als tijdelijk bediende bij de ravitailleringdienst waar ook reeds Marcel De Dier bedrijvig was. Die functie vervulde hij tot 20 juli 1944.

Op die dag werd hij in de valavond voor het ouderlijk huis aangesproken door een *Zivlfahnder*. Deze vroeg hem naar zijn identiteitskaart en stelde vast dat hij van de jaarklas 1922 was en dus verplicht was in Duitsland te gaan werken. Julien werd meegetroond naar de Dorpplaats waar hij in een wagen van de *Feldgendarmerie* opgesloten werd. Hierin zaten reeds een aantal opgepakte werkweigeraars, o.a. Marcel Sonck van de Okegembaan. Ze werden daarna naar de Pupillen te Aalst overgebracht waar ze een zestal dagen verbleven. Daar mocht ook de familie hem bezoeken en hem van het nodige voorzien. In het station van Etterbeek werd Julien samen met andere jonge mannen op het transport naar Duitsland gezet. Enkele dagen later arriveerde de trein in Berlijn. De werkweigeraars werden onmiddellijk tewerkgesteld in een metaalfabriek waar onderdelen van vliegtuigen moesten bijgewerkt worden. Julien kon echter niet tegen de verschroeiende hitte van de ovens en werd ziek. Hij kreeg daarna een betere job. Dank zij zijn kennis van de Duitse taal, werd hij helper van een Duits econoom die voor de ravitaillering instond. Het grootste leed dat ze te verduren kregen, waren echter de aanhoudende bombardementen op Berlijn.

Eind 1944 leerde hij zijn toekomstige vrouw kennen, namelijk de Russin Dusja Sadoroschnaja. Ze was in 1942 in haar geboortedorp Steziwka (Oekraïne) opgepakt en verplicht tewerkgesteld in Duitsland waar zij verbleef in een vrouwenkamp in de omgeving van Berlijn. Daar dit kamp getroffen was door de bombardementen, werden de vrouwen overgebracht naar het *Mannenlager*. Op 2 mei 1945 werd het kamp bevrijd door het Russisch leger. Op eigen houtje ving iedereen toen de terugweg naar de heimat aan. Na enkele dagen reizen kwamen Julien, Dasja en nog andere streekgenoten aan bij de Amerikaanse bezetters. Na enkele formaliteiten vervuld te hebben, werden ze op transport gezet naar België. Op foto nr. 10 zien we hen even poseren voor het vertrek naar de veilige thuishaven. Opvallend is dat deze jonge mensen die al zoveel leed hadden meegemaakt, getransporteerd werden op "beestenwagens". Aan de Belgische grens werd iedereen nog eens goed gecontroleerd door de douane en verzetslieden.

Rond 15 mei 1945 kwamen Julien en Dusja te Okegem aan waar ze met veel vreugde ontvangen werden. Ze konden pas op 9 november 1945 in het huwelijk treden omdat Dusja heel wat moeilijkheden ondervond om haar papieren in orde te krijgen. Na hun huwelijk bleven ze nog een tijdje in Juliens thuis wonen.

Jozef Van der Speeten

P.S.: Onze bijzondere dank aan de vele zegspersonen die ons de nodige inlichtingen bezorgden en foto's in bruikleen gaven.

(1) SELLESLAGH F., *De tewerkstelling in België in de 2de W.O.*, nr. 9: *Het minste kwaad*. Kapellen, 1990.

OKEGEMNAARS IN W.O. II (Deel 4)

◆ De gebroeders VERNAILLEN maakten mobilisatie en 18-daagse veldtocht 1940 mee. V.l.n.r. Marcel, Maurits, Albert en Petrus.

Een groepje Okegemnaars die in Zuid-Frankrijk verbleven in 1940 als leden van de Werfreserve van het Belgisch leger. ◆

Staande v.l.n.r.: Maurits Cosijns, Robert Van Nerom, Justus Neukermans, Bernard Neukermans, Paul Vernailen.

Gehurkt v.l.n.r.: Leo Van de Perre, Julien Van de Perre.

Zittend v.l.n.r.: Leo Vernailen, Albert Neukermans, Edmond Van Nerom.

◆ Jozef De Smet, een prachtige jeugdfoto.

Drie goede vrienden, v.l.n.r.: Petrus Van der Weeën, Jozef De Smet, Etienne De Dier.

◆ Soldaat Jozef De Smet met de mascotte van zijn eenheid.

Werkweigeraars – Weggevoerden

➤ Maurice Van Snick

➤ Marcel Cobbaert

➤ Frans Isidoor Van de Perre

➤ Frans Van Snick

- Een mooie foto van de repatriëring van een groep weggevoerden uit Duitsland. Julien Van der Speeten en zijn vriendin Dusja zijn neergezeten en omringd door andere lotgenoten.

- Een groepje weerstanders van de Okegemse Witte Brigade.
Staande v.l.n.r.: Petrus De Boitselier, Jerome De Dier, Paul Vernailen, gebroeders Christiaens (Liedekerke), ? , Julien Van de Perre, Marcel Baeyens.
Geknielt: Jeanne Van de Perre, Jeanne Staels, Odette De Boitselier.
Zittend: Cyriel Van de Perre, Petrus Bourgeois, Julien Van de Perre.

Lijst van de Okegemse soldaten tijdens wereldoorlog II

<u>Naam + voornaam</u>	<u>adres</u>	<u>geboorted.</u>	<u>klas</u>	<u>opgeroepen</u>
Arijs Arthur	Rattenberg 61	30.09.1915	35	26.08.1939
Baeyens August	Kattestraat 45	07.12.1904	24	
Baeyens Gerard	Rattenberg 15	18.04.1909	29	
Baeyens Nestor Henri	Rattenberg 12	14.06.1908	28	22.09.1939
Baeyens Joannes	Kattestraat 48	17.05.1908	28	11.09.1939
Baeyens Marcel	Rattenberg 52		38	11.09.1939
Baeyens Gustaaf Marcel	Rattenberg 54	10.02.1910	30	
Baeyens Bernard Maurits	Fonteinstr. 34	25.01.1911	31	
Baeyens Romanus	Rattenberg 75	30.01.1916	36	26.08.1939
Baeyens Victor	Neerbeekstr.	24.12.1912	32	01.09.1939
Bascour Frans	Rattenberg 84	19.07.1911	31	10.11.1939
Becqué Rufin	Kouterbaan	03.02.1911	31	20.10.1939
Binon Leopold	Kattestraat 66	06.11.1911	31	22.09.1939
Bourgeois Petrus	Kattestraat 130	27.09.1911	31	10.11.1939
Broeckaert Marcel	Kouterbaan 24	27.05.1913	36	
Bruyneel Frans	Fonteinstraat 64	05.06.1907	27	22.09.1939
Chiau Maurits	Kattestraat 12	05.04.1913	33	01.09.1939
Cobbaert Albert	Kattestraat 39	17.05.1916	36	26.08.1939

<u>stamnr.</u> <u>regiment</u>	<u>gehuwd met</u>	<u>terugkeer uit</u> <u>oorlog of</u> <u>krijgsgev.</u>
156/21026 - 6° art.	De Brabanter Antoinette	
168/7198 - 14° art.	Van Kerkhove Maria	12.01.1941
281/1492 - 4° geneesk. korps	Bellemans Julia	26.07.1940
131/78419 - 3° reg. carabin	Nuyts Gabrielle	01.08.1940
107/77985 - 37° linie	Leirens Sidonie	11.06.1940
152/22088 - 37° linie		09.06.1940
107/77984 - 2° reg. art.	De Smedt Juliette	08.06.1940
175/12051 - 2° genie	Cornelis Maria	
131/90041 - carab.		
108/81124 - 16° linie	Guldemont Philomène	12.01.1941
125/50095 - 7° jagers	Vernailen Henriette	16.02.1941
102/179 - 32° linie	Van den Broeck Martha	11.06.1940
135/72641 - 3° gren.	Van Eeckhout Ida	11.06.1940
125/50098 - 7° jagers te voet	Cobbaert Antoinette	12.08.1940
102/90424 - 2° linie		
135/72641 - 4° genie	Verbeken Yvonne	16.12.1940
131/86774 - 2° carab.	V.d. Speeten Elise	17.07.1940
107/84876 - 7° linie		12.12.1940

baert Arthur Marcel	Broekstraat	12.09.1920	40	
baert Jozef	Kattestraat 134	13.04.1905	28	26.08.1939
nelis Albert	Kattestraat 91	19.09.1915	35	01.09.1939
Boitselier Celestin	Rattenberg 13	23.09.1916	38	26.08.1939
Boitselier Gentil M.		30.11.1917	37	26.08.1939
Boitselier Petrus		02.12.1917	38	15.11.1939
Brabanter Justin	Kattestraat	03.01.1920	40	
Brabanter Raymond	Kattestraat 37	01.03.1918	37	
Coen Frans	Rattenberg 60	29.09.1910	32	30.09.1939
Duffeleer Alfred	Statiestraat	31.03.1907	27	01.09.1939
Kinder Oscar	Kattestraat 50	25.09.1910	30	01.09.1939
motte Prosper	Kattestraat 115	01.10.1910	30	20.10.1939
Man Marcel	Fonteinstraat 35	30.10.1910	30	
Roeck Emiel	Rattenberg 23	08.06.1910	33	01.09.1939
Saeger Maurits	Haezeleerstraat 2	16.05.1919	39	
Smet Albert	Kattestraat		35	01.09.1939
Smet Petrus 06.1940	Kattestraat 74	20.05.1905	25	
nepoel Constant	Rattenberg 56	08.10.1904	26	26.08.1939
s Albert	Kouterbaan 52	04.08.1916	36	
s Gustaaf	Fonteinstraat 24	18.04.1906	26	09.11.1939
s Karel	Kouterbaan 52	08.10.1912	32	

153/16504 - 3° reg. art.	Vanden Nest Y.	12.06.1940
135/77073 - 2° gren.	De Kinder Elza	
152/21777 - 2° art.		09.06.1940
135/79736 - 1° gren.		15.08.1940
- 2° vervoerkorps		
		17.07.1940
135/79589 - 1° gren.		13.02.1941
289/5541 - overseiningskorps		
109/72193 - 9° linie		
181/17690 - 9° reg.	De Putter Bertha	08.06.1940
103/79658 - 33° linie	Muylaert Jeanne	08.06.1940
108/78790 - 38° linie	Kieckens	08.06.1940
- 12° art.	Minner Mariette	
175/16637 - 2° genie		
109/80795 - 18° linie	Segers Maria	
107/71937 - 7° linie	Van Opdenbosch Malvina	
180/1871 - genie	Van Laethem Maria	12.06.1940
292/1573 - remontedepot		
135/66577 - 8° T.A.A.		+
	Baeyens Romanie	27.02.1941

Goessens Jozef	Fonteinstraat 44	01.08.1912	32	01.09.1939
Goubert Karel	Dorp 9	12.08.1913	33	01.09.1939
Jacobs Cyriel	Kattestraat 11	09.05.1912	32	01.09.1939
Janssens Albert	Neerbeekstraat 4	24.12.1918	38	26.08.1939
Janssens André	Kattestraat 44		36	11.09.1939
Janssens Jozef	Kattestraat	16.05.1918	37	26.08.1939
Magrin Xavier	Dorpplaats	20.01.1909	29	
Maelfeyt Alfons			26	04.09.1939
Minner August	Fonteinstraat 46	07.01.1905	25	01.09.1939
Minner Omer	Rattenberg 15	23.10.1912	32	
Montens Louis	Rattenberg	19.05.1913	33	30.09.1939
Nauwels Albert	Fonteinstraat 20	14.05.1915	35	01.09.1939
Nedé Marcel	Fonteinstraat			04.01.1940
Nijcke Arthur	Statiestraat	11.10.1905	25	22.01.1940
Notier Georges	Fonteinstraat 3	08.02.1909	29	01.09.1939
Onsijn Jozef	Fonteinstraat 57	26.03.1906	26	09.11.1939
Onsijn Prosper	Eversemstraat 12		28	
Onchoon Jules	Kattestraat 35	18.12.1909	29	11.09.1939
Oegers Felix	Rattenberg 126	07.04.1915	35	26.08.1939
Oertin Ernest		24.08.1902	22	09.11.1939
Oervranckx Frans	Kouterbaan 42	06.02.1914	34	04.09.1939

156/19011 - 12° art.		08.06.1940
194/16119 - 4° vervoerkorps	Steppe Clementine	16.08.1940
103/81523 - 23° linie		12.12.1940
- 9° linie		08.06.1940
135/77509 - 1° gren.		09.06.1940
- remontedepot		09.06.1940
131/80300 - 1° gren.	Vernaillen Jeanne	08.06.1940
279/288 - 4° art.	Baeyens Gabriëlle	12.12.1940
194/11264 - 18° linie	Helpers Maria	14.07.1941
289/7343 - H.T.G.A.	Thollebeke Jeanne	
131/88791 - 2° car.	Van Gorp Maria	17.07.1940
- reg. art. caval.		10.06.1940
156/13949	Gies Gabrielle	08.06.1940
102/77905 - 2° linie	De Schuyteneer Ch.	17.07.1940
108/78573 - 8° T.A.A.	Baeyens Blondine	12.06.1940
109/73439 - 9° linie	Van Buggenhout Maria	04.08.1940
108/77277 - 38° linie	De Luyck Maria Th.	17.01.1941
156/21173 - 6° art.		
13/9415 - vervoerkorps	Vernaillen Delphine	10.06.1940
260/1108 - art. meetdienst		11.06.1940

Servranckx Jules	Dorpplaats 26	07.01.1910	30	04.09.1939
Donck Jozef	Dorp 35	24.09.1906	26	15.01.1940
Steppe Rufin			37	26.08.1939
Simmermans Petrus Joannes			33	01.09.1939
Van Boxstael André	Fonteinstraat 23	30.08.1914	34	26.08.1939
Van Damme Gerard	Kattestraat 102	14.04.1901	21	09.03.1940
Van Craenenbroeck Jan	Dorp 36	26.06.1905	25	
Van den Bosch Henri	Kattestraat 51		38	13.10.1939
Van den Bossche Gilbert	Ijzerenweg 2	04.09.1925	25	01.09.1939
Van den Broeck Clement	Rattenberg 37	03.06.1917	37	26.08.1939
Van de Perre Ferdinand C.				28.02.1940
Van de Perre Gustaaf	Kattestraat	11.04.1914	34	01.09.1939
Van de Perre Jozef	Fonteinstraat 41	20.10.1918	38	26.08.1939
Van de Perre Jozef	Rattenberg	18.03.1910	30	
Van der Elst Albert	Kattestraat 98	28.06.1917	37	26.08.1939
Van der Straeten Petrus	Kattestraat 79	22.10.1911	31	
Van der Perre Cyriel				
Van der Speeten Albert	Kouterbaan 8	01.09.1914	34	01.09.1939
Van der Speeten Valery	Kouterbaan 6	30.09.1913	33	
Van Eeckhout Alfons	Kattestraat	26.10.1909	29	22.09.1939
Van Eeckhout Cyriel	Kattestraat 30	29.03.1911	31	01.09.1939

164/17493 - 4° art.	Van Isterdael Sylvie	12.12.1940
168/8079 - legerdepot 5	Thessin Elza	11.06.1940
109/83249 - 9° linie		14.01.1941
156/20098 - 12° art.		
- 1° gren.		
168/5518 - 10° T.A.A.	Roeland	09.06.1940
	Thessin Helena	
- 9° linie	Stockmans Gabriëlle	29.07.1940
legerparkgenie	Tavernier Celerine	
135/79661 - 1° gren.		08.06.1940
223/10852 - 1° grondvervoer		
135/75977 - 2° gren.	Staels Philomène	12.01.1941
131/93124 - 1° reg. carab.		12.06.1940
151/36215 - 7° art.		02.04.1941
135/79666 - 1° gren.		
108/19961 - 8° linie	Van der Elst Julie	25.02.1941
		08.06.1940
103/84201 - 23° linie	Van Isterdael Jeanne	
161/11915 - 11° art.	Vernaillen Julia	17.04.1940
156/18366 - 12° art.	Goubert Florinne	08.06.1940

Van Eeckhout Willem	Kattestraat 40	19.11.1910	30	17.09.1939
Van Eeckhout Frans	Neerbeek 8	25.03.1905	25	
Van Holsbeek Ernest	Dorp 21	10.09.1899	19	
Van Houtem Frans	Kattestraat 70	18.01.1909	29	
Van Isterdael Albert	Dorp 5	31.05.1919	39	
Van Isterdael Eduward			38	
Van Isterdael Jean	Kattestraat 15	26.09.1912	32	26.08.1939
Van Isterdael Paul	Kattestraat 20	24.01.1917	37	26.08.1939
Van Isterdael Petrus	Kattestraat 82	06.10.1915	35	
Van Isterdael Philemon	Dorpplaats 7	11.04.1912	33	01.09.1939
Van Isterdael Raymond	Kattestraat	11.02.1905	25	02.09.1939
Van Laethem Karel	Kattestraat 136	30.04.1909	29	11.09.1939
Van Mieghem Richard	Dorpplaats 25	05.05.1909	29	22.09.1939
Van Mieghem Gustaaf	Dorpplaats 30	27.01.1914	34	01.09.1939
Van Snick Achiel	Rattenberg 106	09.04.1905	25	27.02.1940
Van Snick Arthur	Neerbeekstraat 12	13.03.1913	34	01.09.1939
Van Snick Jean	Rattenberg 120	05.11.1916	36	01.12.1939
Van Snick Karel	Kattestraat	12.02.1909	29	11.09.1939
Van Snick Philemon	Dorpplaats 41	21.01.1913	33	01.09.1939
Van Waeyenberg Leon	Kouterbaan 50	23.08.1914	37	26.08.1939

292/356	- 1° T.A.	Van der Veken Josefina	08.06.1940
			08.06.1940
183/7290	- 10° T.A.A.	De Brabanter Adèle	09.06.1940
108/19961	- 8° Linie	Ghysels Maria	18.06.1940
	art. school		16.12.1940
	14° art.		08.06.1940
164/13010	- 14° art.	De Luyck Elisa	08.06.1940
164/16281	- 14° art.	Vlassenroot Gabrielle	08.06.1940
135/78375	- 1° gren.		08.06.1940
109/78663	- 18° linie		24.08.1940
131/73807	- autovervoerkorps	Jacobs Regina	
108/78591	- 38° linie	Baeyens Julia	09.06.1940
135/69829	- 3° gren.		
156/20512	- 12° art.		
169/4335	- 10° T.A.A.	Goubert Angeline	09.06.1940
156/20513	- 12° reg. art.	V.d. Borre Eufrasie	11.06.1940
106/3255	- 3° linie		17.01.1941
108/77889	- 38° linie	Schoon Suzanne	27.11.1940
109/78822	- 18° linie	Vernaillen Maria	24.08.1940
279/6660	- 5° lin. stafcomp.		+

Veirman Alfred	Bosstraat 19	03.07.1905	25	
Verbeken Karel	Hazeleerstraat	06.02.1899	19	27.02.1940
Verleye Maurits	Dorpplaats 45		31	04.09.1939
Vernaillen Albert	Kattestraat 81	19.08.1912	32	04.09.1939
Vernaillen Gommar	Kattestraat 2	13.08.1906	26	09.11.1939
Vernaillen Jozef Cyriel	Kattestraat	27.03.1907	27	01.09.1939
Vernaillen Kamiel	Kattestraat	28.02.1920	40	
Vernaillen Louis	Rattenberg 66	10.08.1917	37	26.08.1939
Vernaillen Marcel Jozef	Kattestraat 71	19.08.1920	39	
Vernaillen Maurits	Dorp	26.06.1910	30	07.09.1939
Vernaillen Maurits	Rattenberg 70		36	26.08.1939
Vernaillen Petrus	Kattestraat 71	03.02.1918	38	
Vernaillen Petrus Amandus	Rattenberg 17	09.07.1920	40	
Vernaillen Remi	Neerbeek 7	10.04.1914	34	
Vetsuypens Cyriel	Holstraat	14.02.1906	26	15.01.1940
Vetsuypens Henri	Kattestraat 49	18.06.1909	29	01.09.1939
Watripont Alois	Bosstraat 21	21.04.1911	21	11.09.1939
Watripont Arthur	Fonteinstraat 4	05.08.1909	29	22.09.1939
Wittenberg Eugene	Kouterbaan 3	05.08.1910	30	
Wittenberg René	Kattestraat 7	18.05.1912	32	

132/20567 - 6° linie	De Boitselier	10.06.1940
126/62586 - 10° T.A.A.	Buyl Leonie	09.06.1940
169/8004 - 3° art.	Staels Clementine	08.06.1940
164/13011 - 16° art.	Van Holsbeek M.	08.06.1940
135/67005 - 8° T.A.A.	V.d. Speeten Sylvie	10.06.1940
109/72866 - 2° T.A.C.A.		
109/82761 - 9° linie	V.d. Donck Odilo	08.06.1940
204/2946 - art.		18.08.1940
164/11494 - 14° art.	Servranckx Jeanne	17.01.1941
291/1497 - remontedepot		18.06.1940
102/93145 - 2° linie		30.05.1940
255778 - 6° art.		
109/79795 - 9° linie		08.06.1940
126/69153 - 23° linie	Lorang Victorine	12.12.1940
181/17259 - 23° linie	De Kinder Romanie	
38° linie	Ooghe Elza	08.06.1940
135/69827 - 3° gren.	Ooghe Hortense	16.08.1940
164/11443 - 14° art.	De Troyer Maria	08.06.1940
164/13012 - 14° art.		

Ereleden 1993

Van den Berghe Karel (ere-notaris)	Ninove
Van Isterdael Walter	Sint-Katharina-Lombeek
Boriau Albert	Okegem
Timmermans Paul	Gent
Vleeschouwer Etienne	Okegem
E.P. Geniets	Aalst
Mertens Nestor	Outer
Van der Perre - Luysterman Irène	Okegem
De Dobbeleer André	Okegem
Anthoons Achiël	Okegem
Vernaillen Rita	Ninove
Cornelis Maurits	Gent
Vernaillen Etienne	Okegem
Wijnant - Spitaels	Okegem
Derideaux Lodewijk	Roosdaal
Eylenbosch Cyriel	Okegem
Vernaillen Dirk	Nazareth
Asscherickx Guido	Denderleeuw
Strubbe Neron - Hellinckx	Ninove
Vernaillen A. - Van den Spiegel	Okegem
De Clus Jacques	Okegem
Van der Speeten Elisa	Middelburg
Van Laeren Maria	Brussel
Vernaillen Piet	Okegem
De Craim Willy	Zingem
Wittenberg Irène	Okegem
Van den Spiegel - Van Damme	Okegem
Van der Perre André	Okegem
Van Isterdael Jan	Okegem
Van Neygen E. - Van der Speeten	Groot-Bijgaarden
Servranckx J. - Van de Perre	Okegem
Vercruysse J. - Duerinck	Okegem
Agneessens - Van de Velde	Antwerpen
Ronsijn Paul	Okegem
Van Isterdael Alfons	Okegem
Wittenberg Greta	Drongen
Bellefroid Jan	Borgloon
Neukermans Eugeen	Okegem
Servranckx André	Okegem
Fosselle Leo	Aalst
Vernaillen P. - De Rijck E.	Okegem
Van den Borre Marc	Okegem

Van der Weeën - Jacobs	Okegem
Van Herreweghen G.	Gent
Van der Poorten Willy	Liedekerke
De Brabander Marcel	Okegem
Sertin Celestine	Okegem
E.H. A. Callebaut	Okegem
E.H. Van der Speeten M.	Melsele
E.H. Van de Perre E.	Sint-Niklaas
Van den Haute Henri	Ninove
Van de Perre Rudolf	Hekelgem
De Smet Luc	Meerbeke
Praet Lucien	Okegem
Wijnant J.	Liedekerke
Van Cauteren Marc	Okegem
De Deyn Jan	Kruibeke
Allard - Van der Donck	Okegem
Lievens Marcel	Kerksken
Van den Bossche Simone	Okegem
Cosijns Maurice	Okegem
Clement - Van der Speeten	Okegem
Van Snick - De Bodt	Okegem
De Boeck William	Okegem
Cobbaert William	Liedekerke
Van de Perre Gilbert	Okegem
Delagay Paula	Okegem
Janssens Josephine	Okegem
Linthout Willy	Okegem
Janssens Roger	Brussel
Vernaillen Theo	Ninove
De Roose Marcel	Ninove
Wasteels Geert	Okegem
De Roeck Hugo	Sint-Kwintens-Lennik
Appelmans Victor	Okegem
Vetsuypens Gertrude	Okegem
Van Eesbeek Alfons	Okegem
De Bodt Chris	Okegem
Mevr. Vernaillen Petrus	Okegem
Helpers Gilbert	Okegem
Helpers Marie-Louise	Denderhoutem
Helpers Lisette	Denderhoutem
Helpers Helena	Denderhoutem
Helpers Raymond	Liedekerke
De Vriendt Jean	Ninove
Van Snick Roger	Meerbeke

INHOUD

Okegem en Okegemnaars tijdens W.O. II - dl. 4	45
	<i>Jozef Van der Speeten</i>
Tewerkstelling - Okegemse werkweigeraars en weggevoerden	54
	<i>Jozef Van der Speeten</i>
Lijst van Okegemse soldaten tijdens W.O. II	66
Ereleden 1993	78
Nieuwjaarswens en herabonnering	80